

UKININKAS

tautiškas žmonių laikraštis

išėina kas mėnuo vieną kartą.

Turinys:

Rusinių tautiškas kilimas. *J. G.*

Nuleido dainos Žemaitijos (eilės). *Gilis.*

Nemuno atminimai (eilės). *Vijunas.*

Lietuvos lenkai. *Irš.*

Gana mums laukti (eilės). *Klausutis.*

Platinimas Dievo žodžio Lietuvoj. *Velniaragis.*

Kristaus ipediniai (atsiliepimas). *L.*

Žinios. Iš Lietuvos. Lietuviai svetur. Iš Maskolijos.

Dėlei atsiradimo „Kryžiaus“. *J. Laukinis.*

Dievas ir Karaliai.

Margumynai.

Nuo Redakcijos.

Kankintinių kasa.

Apgarsinimai.

Prekė 15 kap.

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen,

Fabrikstrasse No. 27.

„Ukininko“ pardavinėjimas.

Ant metų su prisiuntimu „Ukininkas“ prekiuoja:

Prusuose (Vokietijoje) ir Austrijoje	2 markės
Anglijoje	3 šilingai.
Amerikoje	75 centai.
Lietuvoje (Maskolijoje) konverse	3 rubliai.

Prisiulyma.

Prisiulome skaitytojams perskaityti teipgi senesniųjų metų „Ukininką“, kur yra daug akvyų ir pamokinančių straipsnių. Ypatingai reiktų susipažinti su senesniųjų metų „Uk-ko“ turiniu mus sandarbininkams, nes šiaip ima kiti rašyti ir galvoti apie tai, kas jau buvo senei parašyta ir išgalvota. Čion mes nurodysime bent svarbesnius straipsnius.

„Ukininkas“ 1902 m. Atsižvelgimas į pereitus metus. Kaip makedoniečiai kovojo už laisvę. Ginkime savo kudikius ir tikėjimą. Kaip lenka gina savo tiesas. Valdžios spastai. Kaip irlandai gina savo tiesas. Politiskas lietuvių padėjimas. Kova lenkų mokininių su rusifikacija. Apie spaudos leidimą. Keli žodžiai apie lietuvių ištėmimą. Kur dingsta mūsų mokesčiai. Apie vaikų mokymą. Dvasiški ir svietiška valdžia. Maskoliškos iškaltos ir jų reikalingumas...

„Ukininkas“ 1901 m. Kratos 1900 m. Valdžia šventvagiška. Nauji metai, naujas šimtmetis — seni vargai, seni rupeščiai. Rupeščiai valdžios apie apsvietimą žmonių. Dėlei muštynių su žydais. Apie slapta vaikų mokymą. „Tėvynės Sargas“ — kunigų sargas. Ant kumpo liepos ir ožiai šokinėja. Kaip augina lietuvius gimnazijoje. Naujas caro ukasas apie pirkimą žemės Lietuvoje. Maskoliškų mokyklų veisimas. Šūnytės valdžios tarnų. Motiejaus Valanciaus paminėjimas. Dėlei spaudos išgavimo. Vienybė — tai mūsų galybė...

„Ukininkas“ 1900 m. Atsižvelgimas į pereitus metus. Mūsų buvis. Kas lietuvis tolyn į kovą. Kareivystė Maskolijoje. Mūsų kovai Ukininkų draugystės Belgijoje. Valdžia ir žmonės. Dar keli žodžiai apie valdžios geradėjystes. Galicijos liaudies universitetas. Persekiojimas laisvės žodžio, draugysčių ir susirinkimų... Bukime atsargus. Nepasitikime ant kitų. Nauja gadynė Lietuvos ukininkystėje. Kratos šių metų.

UKININKAS

tautiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Rusinių tautiškas kilimas.

Rusiniai yra šaka slaviško medžio, apsigyvenusi dalyje Austrijos, vadinamoj' Galicija. Rusiniai tai tie patys mažrusiai, tik bėgant laikui atsiskyrę nuo savo tikrųjų brolių. Dabartinė jų kalba tik truputį skyriasi nuo kalbos dabartinių mažrusių, gyvenančių Gudijoje. Ilgą laiką rusiniai laikė stačiatikių tikėjimo, bet 1700 metuose vyskupas Sumlianskis priėmė uniją, ir nuo to laiko skaitos unijotais.

Pradžioje savo istoriško gyvenimo rusiniai, arba kaip tada jie dar rusais vadinosi, turėjo savo atskirus kunigaikščius, bet paskiaus nustojo savo patvaldystės. Teip XIII amžiuje mes sutinkam rusinus jau po valdžia Lenkijos. Lenkija po savo pamotišku sparnu ir laikė juos lyg pat paskutiniam savo atsi-dukėjimui savystovio gyvenimo. Per pirmą išdalinimą Lenkijos, t. y. 1772 metuose, rusiniai pateko Austrijai, kuriai ir lygšiol priklauso.

Tokia ilga lenkų globa labai liudnai atsiliepė ant rusinų tautos. Rusinų tauta visokiais budais buvo persekiojama. Rusinų liežuvis buvo paniekintas. Lenkai visur stengėsi įvesti savo kalbą, papročius. Rusinų dvasiškija ir bajorija teip-gi nebuvo laisva nuo persekiojimų. Ant dvasiškijos gulėjo visokios mokestis, už mažiausį prieštaravimą paskirtas cerkvėms dubas tuojaus atiminėdavo, uždarinėdavo cerkves, užgindavo melstis. Vietas augštesnes skirdavo tik lenkams. Miestėnus rusinus prašalindavo iš miestų, vieton jų apgyvendindavo vokiečiais,

žydais, duodami jiems visokias tiesas ir privilegijas. Dalykai apšvietimo gulėjo vien rankose minikų Bazilianų, kurie auklėjo rusinišką jaunuomenę lenkiškoj dvasioj. Šis persekiojimas padarė tą, juog rusinų inteligencija visai ištautėjo: priėmė lenkišką kalbą, papročius ir budą. Rusiniškos kalbos laikės tik sodiečiai ir biednesniejei miestėnai.

Pasekmės tokio lenkų apsėjimo buvo gana liudnos rusinams: jie neišauklėjo nė savo literatūros (raštu), nė dailos (dailių darbų.)

Patekus po valdžia Austrijos (1772), rusinų padėjimas šiek tiek pasitaisė. Įvesta teisingi sudai, daleistas visiems apšvietimas, sulaikyta bajorų sauvėlė.

Valdžia, norėdama geriaus pakreipti rusinų širdis prieš savęs, atkreipė savo atydą ant dvasiskijos: 1783 metuose mieste Lvoje ji įsteigė dvasiškąją seminariją, kur mokslas buvo išguldomas ne tik lotyniškai ir lenkiškai, bet ir rusiniškai. Sekančiuose metuose ten-pat tapo įsteigtas universitetas, kur buvo taip-gi katedra rusiniškos kalbos. Profesoriais daugiausia buvo išrinkti rusinai. Žodžiu, buvo duota rusinams pilna proga lavinti ir šviesti savo tautą, įvesti literatūrą, dailą ir t.t.

Bet šiais įrankiais rusinų inteligencija nemokėjo pasinaudoti.

Valdžia-gi, koliaik rusinai buvo jai reikalingi (idant palaikytų Austrijos pusę lenkamams nerimastaujant), tolaik juos rėmė ir teikė jiems visokias dovanas. Praėjus reikalui, pati valdžia pradėjo spausti tuos pačius rusinus.

Neužilgo lenkai įgavo tiesas valdymo savo krašte, ir vėl prasidėjo vargingos rusinų tautos dienos. Kalba rusiniška buvo prašalinta, kaip iš universiteto ir seminarijos, taip ir iš pradinių mokyklų, o ant jos vietos įvesta lenkiškoji. Rusinų inteligencija, kuriai pritruko tautiškojo susipratimo, šaltai žiurėjo ant tokių atmainų. Ant galo kam labai galėjo rupėti? Augštosios luomos naminė kalba buvo lenkiška, taip kad ji galėjo skaityt lenkiškuosius raštus. Apie sodiečius nebuvo kam rupintis: jie buvo laikomi gyvulių vietoj. Dvasiškija tuomet buvo da persilpną, idant galėtų savo balsą pakelti už tautiškąją kalbą.

Bet taip pasilikti ilgai negalėjo. Tauta turėjo kilti, turėjo žengti pirmyn. Jos tėvynainiai pradėjo karštai rupintis apie savo brolius: jie suprato, juog išmušė valanda tautiško atgijimo, juog laikas grįžti prie savo kalbos, ginti tiesas savo tautos, gyventi pagal savo tautos reikalus.

Gadynės nusidavimai, kurie tada judino protus, išsaukė atbalsį ir rusinų jaunuomenė. Didžiausią rolę tautiškame kilime atlošė Markian Šaškevič, ta pirma rusinų kregždė, kuri nors ir per anksti pasirodė, bet visgi pranešė svietui, juog pavasaris artinas. Susipažinęs su kitų tautų atgijimu, matydamas, jog tautos, kurios ilgą laiką buvo visai paniekintos, nuvargintos, nuskriaustos, dėka savo stropiai ir darbščiai inteligencijai, kilo kaip iš grabo augštyr ir pareikalavo savo tiesų, Šaškevič karštai užsigeidė atgaivinti savo tautą. Jis susipažino su studentu Golovackiu, kurs tada jau užsiiminėdavo rinkimu tautiškų liekanų, ir juodu duoda viens kitam žodį dirbti vardan labo tėvynės. Laikui bėgant jie patraukė prie savęs ir daugiau studentų, kurie visi drąsiai griebias prie darbo. Metė šalin lenkiškąją kalbą, kurios lygtol prisilaikė, važinėjo po kaimas laike vakacijų, rinkdami pasakas, dainas, aprašinėdami papročius, budą ir tt., žodžiu stengėsi visokiais budais užlaikyti brangias tautiškas liekanas ir mokyti grynos žmonių kalbos. Šaškevič norėjo išleisti laikraštį, bet cenzura nedaleido. Tada klierikai, tarp kurių Šaškevič ir-gi sutvėrė kuopelę (nes jis dėlei to ir į seminariją buvo įstojęs), panorėjo išleidinėti tarp savęs laikraštėlį „Aušrą“, bet ir šis nekaltas užmanymas buvo sutrukdytas policijos ir cenzūros.

Bet šitie nepasisekimai negalėjo užgesinti ugnelės, jau syki užsidegusios. Negavę daleidimo išleisti kokią nors knygą savo krašte, 1837 metuos jie išleidė užrubežėj knygelę, vardu „Rusalka Dnistrovaja“, kur patilpo raštai, rašyti eilėmis ir proza. Bet pasirodymas šios knygelės buvo labai liudnas jos išleistojams (Jak. Golovackij ir Šv. Vahilevič). Tai buvo laikas, kada lenkai, negalėdami užmiršti savo garsingos praeities, rengės prie maišto. Valdžia, jausdama šį lenkų užmanymą visokiais budais stengėsi jį nuslopinti. Lyginai apie tą laiką buvo atadengtas pasikėsymas prieš Austrijos karalių. Pasirodymą „Rusalką Dnistrovaja“ valdžia ir-gi priskaitė prie maištininkų darbo. Tada visi darbščiausi ir gabiausi jaunikaičiai tapo suareštuoti, apkaltinti už agitaciją prieš valdžią ir daugumas tapo išsiųsta į Spilbergą.*) Prie policijos prisidėjo ir augstoji dvasiškija, stengdamos apmalšinti naują judėjimą tarp kunigų, nes eilėse jų buvo daugybė karštų tėvynainių. Tokiu budu šie visi jaunikaičiai, kurie visa savo širdžia, visomis spėkomis troško

*) Spilberg — tai politiškujų prasikaltėlių apkalimo vieta.

dirbti ant tautiškos dirvos ir pagerinti vargingą padėjimą savo brolių, tapo išblaškyti: vieni į tamsias sienas Spilbergo uždaryti, kiti buvo išvyti į kokias kertes, kur nė paukštis neatskrenda, tretį turėjo vargti tėvynėje, nežmoniškai policijos persekiojami. Teip, Šaškevič, atstumtas nuo dvasiškos, nors jis baigęs seminariją iššventino į kunigus, nežmoniškai policijos persekiojamas, mirė 32 metų. Vahilevič numirė bene iš bado. Žodžiu, šie jaunikačiai turėjo begalo nukentėti. Po tokiai vėtrai sunku buvo mislyti ką apie bendrą darbą ant tėvynės naudos.

Bet štai prisiartino 1848 metai, kada daugumas tautų nusikratė retėžius nuo savo pečių. Austrijoje įvedė konstituciją. Nukelia lažą nuo rusinų. Įveda daugybę pagerinančių rusinų buvį permainų. Liepia sušaukti perstatytojus, arba „Golovna Rada“ (Augščiausia Roda) rusinų, išdirbimui politiško programo ir atgaivinimo tautos. Susivažiavo daugybė dvasiškos rusinų, kurie, žinoma, pirmučiausiai pasirupino apie savo ypatingus reikalus, nukeldami nuo savęs mokestis, padidindami sau algas ir tt.

Truputį vėliau susivažiavo į Lvovą rusinų svietiškoji inteligencija, — dvarponiai, advokatai, studentai, kurie irgi prisizadėjo dirbti ant tėvynės labo. Susitveria daugybė draugysčių, kuopų apsišvietimui, skaitymui knygelių ir tt.

Pagaliaus tapo įsteigtas laikraštis „Aušra Galicijos.“ Trokšdami susiprasti sulyg budo tautos atgaivinimo išdirba programą ir nutaria rašyti žmonių kalboje. Įkuria draugystę „Galicijos Rusinų Motinėle“ raštams išleisti. Prie draugystės prisirašo karšti tėvynainiai, kurie karštai dirba dėl labo tėvynės. Valdžiai buvo paduotas prašymas įvesti rusinišką kalbą netik į žemesnes mokslaines, bet ir į augštasias. Stengėsi įvesti savo kalbą ir į administracijos vietas. Toliau reikalavo, kad užimantieji vietas mokėtų rusiniškai, kad rusinams būtų leista gauti užimnėti vietas savo krašte. Apie tą laiką uždeda „Tautišką Namą,“ kur patilpsta viskas, kas tik priguli prie rusinų judėjimo: biblioteka, spaustuvė, muzėjus, knygų krautuvė, salionas susirinkimams, scena lošimui spektaklių ir t.t. Ant šio dalyko pludo aukos iš visų pusių: iš po šiaudinių ir iš po skindalinių stogų.

Bet ant nelaimės ilgai taip darbuotis nebuvo lemta. Valdžia ant tokio karšto darbavimosi pradėjo žvairiai žiūrėti.

Ji paskyrė namiestninku (general - gubernatorium) lenką gr. Zaleski, kurs visomis spėkomis stengėsi lenkinti rusinus. Mokyklose tuojaus panaikina rusinų kalbą, įvesdamas į jos vietą lenkiškąją, persekioja raštininkus ir kitus darbininkus ant tautiškos dirvos. Bet neužilgo Zaleskis buvo į kitą vietą perkeltas. Bet rusinai nespėjo atsikvėpti, kaip užsisėdo ant jų sprando naujas namiestninkas gr. Goluchovskis. Jis rupinos tik apie bajorus ir stengėsi pakelti jųjų sumenkėjusius dėlei nukėlimo lažo finansus. Pagaliaus jis uždengė „Golovną Radą.“ Negana to, jis užgynė vartoti nuo senovės laikų priprastas maskoliškas litaras (kirilicą) savo knygoje, liepdamas įvesti lotyniškąsias. Daugybę rusinų karštų tėvynainių, raštininkų tapo išsiušta, arba apkalta.

Ant laimės prispėjo 1868 metai, kada buvo įvesta nauja konstitucija. Ir šie visi prispaudimai tapo nukelti. Rusinai vėl galėjo darbuotis.

Dar daugiau sukelia jųjų spėkas, pasirodymas „Gaidamakai“, Sevčenkos mažrusiškojo dainiaus. „Gaidamakai“ padarė didį išpuđį ant inteligencijos. Lygšiol dirbo tik mažesnėji dalis inteligencijos, bet dabar visa inteligencija kimba prie darbo, mokinas žmonių kalbos ir pradeda dirbti dėl ukininkų, nes lygšiol daugiausiai dirbo tik dėl inteligencijos. Inteligencija rupinos apie pagerinimą ekonomiško buvio ukininkų, kurių padejimas ištikro buvo apgailėtinas. Liudnas padėjimas buvo paseksmė blogaus padolinimo žemės laike nukėlimo baudžiavos. Bajorai pasiliko savo rankose miškus, geresnes lankas, ežerus, upes. Pasirodo keli laikraščiai, apart to išleidžia daugybę populiariškų brošiūrų visokios įtalpos. „Tautiškame Name“ pasirodo skaitinyčia.

Rodės, juog rusinai susilaukė ant galo pagalios laisvos valandos, bet ši dar ne teip arti buvo. Ant nelaimės Galuchovski's vėl pagrižo ant savo vietos ir vėl prasidėjo persekiojimai išsiuntimai, kalėjimai ir tt.

Nelaiminga karė Austrijos su Prusija labai susilpnino pirmąją. Iš šitos silpnybės mokėjo pasinaudoti kitos tautos. Teip, Lenkai laimėjo nuo valdžios tai, juog lenkiškas liežuvis buvo įvestas į vidurines ir augštąsias mokslaines ir pripažintas viešui vartojimui visuose administratyviškuose susinešimuose, suduose ir kitose įtaisose. Rusinai-gi po stipria kumsčia Goluchovskio visai negalėjo pasinaudoti iš silpno padėjimo

valdžios. Toks atsinešimas valdžios prie rusinų padarė labai liudną ispudį ant teip vadinamos „šventjurskos“ (augstosios dvasiškijos) partijos. Ji mat tikėjos, juog valdžia pati, iš savo geros širdies, ją laiminga padarys.

Augstoji dvasiškija, kuri visad teip teisingai tarnavo valdžiai, matydama save užmirštą ir atstumtą, savo akis atkreipė ant Maskolijos. Bet iš to niekas neišėjo, nes pati Maskolija labai sunkų laiką buvo pergyvenus. Gabesniejei ir darbštesniejei tautos vadovai jieskojo pagalbos savyje ir matė tik savo tautoj paspirtį.

Prašalinimas Goluchovskio atrišo rankas rusinų tėvynainiams. 1868 m. gimsta draugystė po vardu „Prosvita“ (Apšvieta). Prie jos prisirašo keletas profesorių, mokintojų ir kitų, kurie plačiai varė darbą tautos apšvietimo. Neveizint ant visokių persekiojimų, ypatingai iš pusės dvasiškijos, kuri draugystės sąnarius vadino bedieviais, parmazonais ir t.t., knygos platinosi labai plačiai, ir skaitlius sąnarių augo vis didyn. Sodiečiai su mielu noru skaitė jos išleistus raštus. Ačiu tokiam pasisekimui „Prosvita“ įkurė daugybę kuopų, kurios skaitė net į 30000 sąnarių. Tos kuopos turėjo pasekmingą itekmę ant ukininkų. Tokia kuopa tai buvo kaip koks sodiečių kliubas, kur buvo galima pasišokti, pasilinksminti, pasidainuoti ir išgirsti daugybę naudingų žinių.

Apie tą laiką gimsta ir rusinių teatras, ant pastatymo kurio dėjo paskutinius skaitikus visa tauta, nes aiškiai suprato jo svarbumą. Teatras turėjo labai gerą itekmę ant žmonių. Čia jie išgirdavo apie savo neprigulmystę (antonomiją), čia jie matydavo paveikslus iš savo praeities ir tt., ir viskas tas buvo aprašyta gražioj žmonių kalboj.

Tame laike turėjo labai didelį pasisekimą garsus raštininkas Juozas Fedkovič. Paeidamas iš prastų ukininkų rusinų, bet gimęs arti vokiečių, buvęs ilgai vokiečių kariumenėj, jis iš pradžių rašė vokiškai, bet paskiaus metė šalin vokiškai rašęs ir pradėjo rašyti rusiniškai. Savo raštais jis labai pakėlė rusinų kalbą ir literatūrą, nes tai žmogus buvo labai apdovanotas ir darbštus. Apart to mes sutinkam apie tą laiką darbštų raštininką Joną Naumovič, žmogų energišką ir su šviesiu protu. Jis įsteigė laikraštį, kur aiškino visokius reikalus. Jis šaukė žmones įsikurti visokias draugystes mokintis amatų, pirklystės

ir tt. su savo raštais jis vėl atnaujino skaitinyčias, kurios dėl persekiojimų ir atšalimo darbininkų bemaž pranyko. Be to jis įkūrė draugystę vardu M. Kačkauskio, kurs mirdamas paliko savo kapitalą ant tautiškų reikalų. Ačiu įtekmei Naumavič'iaus prie šitos draugystės prisidėjo daugybė ukininkų, ir tokiu būdu knygos, išleidžiamos šios draugystės, tuktančiais platinos.

Darbą ant tautiškos dirvos mažumą trukdė kova tarpe partijų: senosios ir jaunosos. Senojoje partijoje buvo daugiausiai dvasiškija ir taip žmonės klerikališkų pažiūrų. Prie jaunosios-gi prigulėjo svietiški inteligentai; žmonės liberališkų (laisvų) pažiūrų. Jaunoji partija daug labai turėjo kentėti nuo senosios, kuri visokiais budais šmeižė darbą ir vardą svietiškujų inteligentų, vadindama juos renegatais, bedieviais ir tt., ir tokiu būdu gąšino įtekmę jaunųjų ant žmonių.

Bet jaunieji nenustoję dirbė. Kadangi anksčiau įkurtos draugystės buvo rankose senųjų, jaunieji sutveria naują draugystę, vardu Ševčenkos. Ši draugystė turėjo tapti centru viso rašliaviško veikimo Galicijos rusinų. Ji pareikalavo visuotinio apšvietimo ir ant šio dalyko prašė seimo pinigų, bet seimas daug pinigų nenorėjo duoti, tada jaunieji sutvėrė „Draugystę Tautiškos Mokyklos“. Už surinktus šios draugystės pinigus jaunieji įtaisė knygynus, mokyklas, biednesnius vaikus šelpė. 1897 metuose per jų rupestį buvo įvestas rusiniškas liežuvis į akademišką gimnaziją Lvove.

Kada apie svarbesnį darbą ant tautiškos dirvos kiti pradėjo užmiršt, suskambėjo smagus balsas Michail'o Drago-manovo. Jis balsiai pradėjo šaukti inteligenciją į darbą ant naudosnuskriaustuųjų žmonių. Jis aiškino, juog ne tauta inteligencijai bet inteligencija tautai tarnauti privalo: inteligencija augštai pakilo tik dėl to, juog ant jos išlavinimo dėjo tauta savo triusą. Juog jaunuomenė ne dėl to eina į mokslus, kad paskui apleistų savo kraštą, bet ji turi pašvęsti savo spėkas tik vien savo tautai — pagerinimui jos ekonomiško ir sociališko buvio, pakėlimui apšvietos, kad ji turi vienyti (organizuoti) tautą kovon prieš skriaudas.

Ačiu tokiam drąšiam ir teisingam balsui jaunesnėji dalis tautiečių, arba jaunųjų partija, pradėjo smagiau dirbti. Jie susivienijo aplink laikraštį „Drug“ (draugas), kurio vadovais

buvo didžiai talentuoti raštininkai Jonas Franko ir Mich. Paulik. Jie pastatė sau už pareigą — supažindinti savo tautą su Europos galvočiais ir mokslinčiais, versdami į rusinišką kalbą jų veikalus. Savo darbštumu jie patraukė prie savęs daugumą sandarbininkų.

Senosios partijos jau mažai dirbo. Ant galo jos kas syk daugiau pradėjo pataikauti valdžiai. Tada jaunuomenė, kuri grupavosi apie laikraštį „Drug“, pasipriešino tokiam pasielgimui ir visai atsiskyrė nuo senųjų partijų ir sutvėrė naują partiją, vardu „Rusiškai — Ukrainiška Radikalų Partija“ ir uždėjo laikraštį „Narod“ (Tauta).

Ši partija nusprendė laikytis liberališkų pažiūrų, lavinti politiškai žmones, kad jie galėtų stengtis permainyti dabartinę tvarką į grynai social-demokratišką ir kartu įvesti su kitoms Austrijos tautoms įstatymus, pagerinančius materialią buvį rusinų. Dėl savo programos ji sutiko labai aštrų pasipriešinimą ir neapykantą iš pusės augštųjų luomų. Dvasiškija begalo pasipiktino, juog laikraštis radikalų drįso perkratinėti kunigijos darbus. Buvo net pažadėta amžina prapultis už skaitymą to laikraščio. Bet neveizint ant persekiojimų ši partija kasdien augo ir platinosi, pritraukdama prie savęs vis daugiau šalininkų. Ukininkams jie išlaidinėjo „Chlibarid.“ Apart to partija tankiai daro sueigas, kurias labai lanko ukininkai, nes visad išgirsta daug naudingų jiems žinių. Bet partija suorganizavo daugybę kuopų, draugysčių skaitymui knygų ir laikraščių. Dėka darbštumui radikalų į seimą pakliuvo daugiau rusinai, žmonės darbštūs, o seniaus pakliudavo tik lenkai. Ukininkai, matydami radikališkoj partijoj tikrus savo brolius, teipgi skyrė juos. Norėdamas nurodyti, dėlko ukininkai stojo už radikališkąją partiją, dėlko jai tikėjo, nurodysiu ant nekurių punktų jų programos.

1. Kad žmonės mokėtų mokesčius ne už žemę, ne už namą, bet tik nuo įnėjimo (uždarbio), idant tas, kurs turi dvigubą pelną, mokėtų irgi dvigubai ir tt., bet ne teip kaip dabar, kad turtingieji moka mažiau sulyginant su tuo, ką moka biedni žmonės; kad nuo reikalingų žmogaus apsėjime dalykų nemokėtų mokesčių.

2. Kad savastis, būtiniai reikalinga ukininkui užlaikymui savęs ir savo šeimynos, negali but parduota per dalybas (licitaciją.)

3. Kad bežemiams ukininkams valdžia atiduotų ant arendos žemės ir tt.

4. Kad kariumenėj tarnautų nedaugiau metų, kad kariumenės būtų laikoma užvis mažiausia, idant tokiu budu susimažintų begaliniai išdavimai ant jos.

5. Kad būtų numesta akčyžė nuo reikalingų kasdiniame gyvenime daiktų (briežukų, cukraus, druskos ir tt).

6. Kad į mokyklas kaip augsčiausias teip ir pradines, būtų įvesta rusinų kalba ir susinešimai su valdžia teipgi būtų ant to paties liežuvio.

7. Kad laikraščiuose būtų galime rašyti teisybę, kad žmonėms liuosiai galima būtų suseiti svarstyti savo reikalus, kad but galima liuosai isikurti visokias draugystes.

8. Kad valdininkai, atlikdami savo pareigas, pildytų įstatymus; jeigu-gi kas nepildytų jų, kad būtų nubaustas.

Veikimas radikalų, kaip sakiau, sutiko didį sąjausmą ir paspirtį tarpe ukininkų. Prie radikališkos partijos prisidėjo ir moteris, kurių vadovu buvo p. Katarbinskienė.

Igijus tokius stropius darbininkus ir užtarėjus, rusinų tauta per trumpą laiką labai pakilo.

Rusinų tauta greitai žengia pirmyn ant kulturiškos ir ekonomiškios dirvos. Ji turi daugybę talentuoti raštininkų, kurie dirba visose mokslo šakose; ji turi savo mokyklas, savo teatrą, daugybę laikraščių visokios pakraipos.

Dabar jau drąsiai galima tikėtis, kad rusinų tauta susilauks geresnės ateities ir greit išsiliuosuos iš nagų skriaudikų, kaip politiškų teip ir ekonomiškų. —

J. G.

Nuliudo dainos Žemaitijos.

Nuliudo dainos Žemaitijos,
Nutilo kanklės Lietuvos,
O nuo Baltmarių lyg Lenkijos
Ir augštų krantų Danguvos
Tik balalaika rusių
gaudž' —

Griaudingai širdį mano
siaudž'.

Prazuvo dainiai, giesmininkai,
Prapuolė vamzdžiai ir žaisliai,
Tik katarinka ir švilpikai

Dabar kasdieniai mus džiaug-
sliai,

Gatves nuobodžias vien
ramin —

O mano širdį vis griaudin.

Linksmums nudingo tarp mus
brolių,

Prasmegeo džiaugsmas seserų,
Tiktai juokai pikti maskolių

Ir senatikių nedorų
Perdėm girias ir laukus
griaudž' —

Rustybė širdį mano spaudž'.

Suiro vyrų mus vienybė

Ir širdingumas tarp draugų,

Ant slinksčio jau gudų šunybė

Ir pašėlimas jų vergų:

Perdien' ir naktį vaidus
kel' —

O mano širdį sopiai gel'.

Prapuolė garsi bičiulystė,

Išnyko bitis ir medus,

Šend' karčiamoj' tik prietalkystė...

Arielka gardi kaip midus.

Maskolų spiečiai prie jos limp'

Ir burius leišių*) su sav' timp'.

Gilis.

Nemuno atsiminimai.

Liudnai ošdams per Lietuvą Nemunėlis teka,

Sraunia srove plakdams vilnį tartum garsiai šneka:

— Kasdien bėgdams ing tą šalį, nuog pat prigimimo,

Neapeinu tos gadynės, mano atminimo,

Kada augštais krantais mano aržuolai žaliavo,

Žiedais liepos iškaišytos į šalis siubavo;

Susilėkė ten visoki paukšteliai, čiulbėjo;

Viršui liepų, aržuolynų laisvės ors kvepėjo

*) lietuvių. Red.

Žaliuos gojuos, ant kalnelių Žinyčios stovėjo,
 Ant garbės Dievo Perkuno ugnelė žėrėjo. —
 Ten Lietuviai susirinkę, meldė Dievus savo;
 Po pavėsiu, aržuolynuos liuosybėj kvėpavo:
 Jie nejuto sunkaus jungo, nepažino ponų,
 Neturėjo sau ant sprando jokijų valdonų;
 Viešpatavo sutikimas — skriaudų nepažino,
 Kožnas savo proce dengęs — pats save maitino;
 Drauge gėrė alų, midų — darbą rankų savo,
 Ir jiems turtų nereikėjo, kitiems netarnavo;
 Meškos kailiais apsirėdę, vyžoms kojas avė
 Nuog darganos, lytaus, šalčio — teip jie dengė save.
 Jiemis puikės nerupėjo, visi lygūs buvo;
 Žvaigždžių, galionų, kempinių, nė viens sau nesiuvo;
 Nežinojo, kas „padotkai“ — duoklių nemokėjo;
 Bet tarp savęs dorai elgės, viens kitą mylėjo.
 Tinginystėj neliuravo, vargo neatbojo;
 Šaltį, lytų kantriai kentė, po girias svajojo.
 Rinko medų, paukščius gaudė, su žvėrimis kariavo
 Sau ant apdaro ir maisto — per dienas trusavo;
 Bet jie laisvėje ir vargą augščiau laimės statė,
 Kad jų veido nuliudusio nė vienas nematė;
 Dažnai kuopose suėjus, jų balsai skambėjo,
 Iš jų akių ir ant veido — linksmybė žibėjo.
 Tuokart ta šalis, Lietuvų brangiausia Tėvynė,
 Rodėsi laiminga, linksma, kaip rojaus gadynėj . . .
 Bet jau šendių kitaip virto, viskas tas pražuvo,
 Kad ta šalis, teip laiminga, nelaisvėn pakliuvo:
 Nebregėt jau tų gojelių, nė tų aržuolynų,
 Pliki krantai mano liko nuog blogų kaimynų,
 Atsibastė čionais lenkai, vokiečiai, maskoliai
 Išnaikino tą grožybę ką buvo patoliai.
 Apgavystėms tą šalelę, į sklypus išskaldė,
 Vienas kampa, kitas antrą, saviškai užvaldė.
 Lygius plotus tuos apėję, kur tik geriau matė,
 Lietuvius iš ten išvaikė, sau dvarus pastatė.
 Pačią tautą pavergavę, ištatais suvaržė;
 Sau ant baikų ir girtybių jų turtus glemžė.
 Visas tiesas jų sumynė, mokesčiais apkrovė, —

Vien tik vargas jiems beliko, pražuvo gerovė! . . .
 Šendie regiu, po tą šalį gudų gaujos siaučia,
 Bet Lietuvių sunkaus stovio nė vienas nejaučia;
 Skaniais valgiais ir lepumais sau pilvus augina,
 Ant girtybių, išdykumų viską pragaišina.
 Išnaikino net ir patį brangų atminimą —
 Žalias girias, jų tėvelių visą palikimą.
 Jujų turtus praeldėję, tas naikint pradėjo, —
 Srovėms mano Vokietijon visos nugarmėjo.
 Teip ta šalis, iš senovės tarp visų garbinga,
 Likos šendie sunaikinta, liudna, nelaiminga.
 Jos vaikeliai tamsoj žusta, verkia nusimine,
 Kad jų lupoms ir liežuviui krutėti užgynė.
 Kur kitadas jų tėveliai čion linksmai dainavo,
 Šendie suspausti nelaimių visi sudejavo!
 Liudnai žiuri ing tą šalį, kur guli tėveliai,
 Kur jų laisvės ir gadynės užžėlė kapeliai . . .

Vijunas.

Lietuvos lenkai.

Ne per senei tulas dvarponis Kauno gub., vardu Mykolas, šventė savo vardines. Daug privažiavo svečių, visi dailiai linksminosi: jaunesnieji šoko, dainavo; senesnieji — rimtesnieji kortoms lošė, ar linksmai kalbėjo susėdę kuopelėms.

Vakariėnė. Stalai apkrauti gardžiais valgiais ir gėrimais; už stalų sėdi margos eilės svečių.

— Už jus sveikalėlė! — tarė svečiai, velydami viso labo šeimininkui, ir išgėrė ik dugnui.

Svečiai gėrė už sveikatą šeimininko; šeimininkas už sveikatą svečių. Visi gėrė ir valgė . . . Išgėrę po pirmą, po antrą po trečią gėrė už sveikatą šeimininkės, panelių, studentų, gėrė ir teip sav prie valgio. Išgertas vynas ir degtinė sulinksmino svečius, pakilo įvairios kalbos: kiekvienas norėjo pasakyt tai, ką jis jautė, mislijo. Štai keliasi tulas jaunas dvarponis M. ir taria:

„Meldžiu guodojamų ponų ir ponių valandžiukę atydos. Besilinksmindami pas mūsų mylimą poną A., mės teipogi atsiminėm ir apie kitus: išgėrėm už apšvietą, už augštus idealus

studentų, už paneles ir, abelnai, už mums mielas ypatas, bet suvis užmiršom apie nuvargintą mūsų tėvynę Lietuvą .. Te gyvuoja Lietuva! ir pakėlęs stiklėlį į viršų, išgėrė ik dugnui ... Teipogi išgėrė ik dugnui da vienas jaunas dvarponis daktaras ir apginėjas. O daugumas tik lupas pavilgė: matyt nenorėjo gert už Lietuvą

Pasibaigė vakarienė. Gabinete šeimnininko susirinko svečių kuopolė parukyt.

„Aš ne suprantu, kodėl lietuviai dar šalinasi nuo lenkų,“ — tarė tulas dvarponis N.: „advernei, istorija rodo, kad lietuviai tur eiti drauge su lenkais. Per 500 metų lietuviai ėjo drauge su lenkais, susigiminiavo; tą gyminystę tikėjimas palaimino, o dar užsimanė šalintis, kam tai tas viskas? Kam reik šalintis? Eidami drauge mės greičiau galim įgyt tulas tiesas nuo valdžios; greičiau galim pasipriešint tuliems jos užmanymams. O čia dar tarptautiška kova ... Kas iš jos pasinaudos? Žinoma ne lietuviai, ar lenkai ... O vėl apie lietuviškus raštus. Kas juos skaito, kas iš jų naudojasi? Aš šiek tiek esu girdėjęs apie lietuvišką judėjimą ir galiu pasakyti, kad juos skaito beveik tik tie patįs, kurie juos ir išleidžia: buris studentų, gimnazistų, nevedusių daktarų, advokatų. O Lietuvos visuomenė suvis nenor užrubežinių raštų. Ukininkas da nusipirks lietuvišką maldaknygę. O lietuviško laikraščio jis bijo. Per tai kam leist pinigų ant dalykų, iš kurių mažai kas naudojasi? Ar ne geriau but apvertus tuos pinigų ant ko kito? Tiesa, lietuviškas judėjimas vis platinasi, vis gilyn leidžia šaknis Lietuvoj ir dar atsirado grynai lietuviškų intedligentų šeimynų: vaikai, žmona, vyras kalba tik lietuviškai. Bet tas, pagal mane, tik paikystė.

Jug pirmiau lietuviai (o daugumas net ir dabar) dailiai išaugindavo savo vaikus be lietuviškos kalbos. Ir nebuvo tų vaidų šeimynoj, koki dabar nekarta išdygsta. Dar tėvas nori, kad vaikai kalbėtų tik lietuviškai; motina — kad tik lenkiškai. Štai ir barnės, nesutikimai ... Jei tuose vaiduose viršų gaus vyras — moteriškė bus nelaiminga: jai reiks išsižadėt papročių, prie kurių ji priprato pas močiutę, išsižadėt kalbos, kurią ji myli, kurią nuolat girdėjo nuo kudių. Ir advernai bus nelaimingas vyras, jei viršų gaus moteriškė. Ir kam čia kelt tą klausimą šeimynoj, kam ardyt gyvenimo laimę.“ ...

„Ką jiems gyvenimo laimė? ar tai jiems gaila savo žmonių, vaikų, tėvų?“ — tarė kitas, jau ne jaunas dvarponis N.: „Jų galvos pramuštos tik ant lietuviško ir jie lenda į kalinius, badauja, palieka šeimyną be kąsnio duonos ... o vis daro savo: turbūt jų protas aptemęs!“

Tuom tarpu kitam kambaryj tula dvarponė, motina trijų suaugusių, neištekėjusių merginų, kalbėjo savo kaiminkai: „katras iš tų daktarų, advokatų kitaip ne kalba, kaip tik lietuviškai, žinokit tas ves gudę; nuvažiuos į Gudiją ir ten apsisves; aš daug žinau tokių

Per visą likusį vakarą kalbos sukosi vis apie lietuvišką klausimą: kalbėjo apie jauną kunigiją, kuriai daugiau esą rūpi „propaganda lietuvių“, negu bažnyčios reikalai; kalbėjo apie jauną Lietuvos inteligenciją, kuri savo darbais tik tvarką ardanti Lietuvoj, žudanti save ir savo artimą; o daugumas rugojo ant dvarponio M. už tokią kalbą, su kuria galima esą užtraukt nelaimę ant savęs ir kitų susirinkusiųjų ...

Jau vėlu, — svečiai ėmė skirstytis: važuoju ir aš namon; o mislįs mano vis sukasi apie girdėtas kalbas.

II.

Lietuvos lenkai, ar sulenkėję lietuviai sako, kad mums prider eit drauge su lenkais kaip ėjo mūsų bočiai, ir prabočiai per 500 metų. Tiesa, mes per ilgus metus ėjom drauge su lenkais; per ilgą kelionę kits — kitą pažinom ir patėmijome, kad lenkas mums ne draugas, kad draugaudami su lenkais mes nukeliausim į prapultį. Žvilgtelkim tik ant valandžiukės į praeitį ir rasim, kur link draugystė su lenkais mus nuvedė. Lenkams viešpataujant mes buvom surišti su jais politiškais ryšiais. Lenkai stato Lietuvoj naujas mokslnyčias, bažnyčias; atsiunčia į Lietuvą buri mokintojų, kunigų, kurie platina tarp lietuvių katalikišką tikėjimą ir apšvietą. Bet kokioj dvasioj lenkai atlieka šitą savo darbą? Ar daug tų ateivių išmoksta pažinti lietuvių kalbą, būdą, šalį? Anaip tol. Naujoj bažnyčioj ir mokslnyčioj viskas išguldoma lenkiškoj kalboj ir dvasioj Lietuvos jaunuomenė lanko šitas mokslnyčias (pradines, gimnazijas, dvasiškas seminarias, Vilniaus universitetą.), mokinasi iš lenkiškų vadovėlių išmokta lenkiškai; igija daug įvairių naujų žinių, bet ne meilę tėvynės; mokintojui lenkui nerupėjo Lietuva,

jis nemylėjo jos; per tai negalėjo ir savo mokintiniui įkvėpt tą meilę. Pabaigė tokią mokslynįčią; užako jo meilė tėvynės, gerai moka lenkiškai ir ima darbuotis ant lenkiškas dirvos. Per tai prakilnesni lietuviai, skriausdami savo tėvynę, atnešė naudą Lenkijai*)

O kodėl lenkai anų laikų daleido tą skriaudą? Kodėl, jie nevertė įvairių mokslui vadovėlių į lietuvišką? Kodėl jų mokin-tojai ir misijonieriai nemokėjo lietuviškai? Žinoma, lenkams taisyk rūpėjo ne pakelt tautišką lietuvių susipratimą, o prislėgt jį — sulenkint lietuvį: sulenkėjęs lietuvis bus geresniu lenkų tarnu ir draugu negu tikras tėvinainis. Ir lenkai elgėsi su mumis ne kaippo geri draugai, o kaippo geri Lenkijos politikai: platino, net su gera pasekme Lietuvoj lenkystę.

Persimainė laikas; lietuviai drauge su lenkais papuolė po Gudijos jungu, ir Gudija ėmė vyt iš Lietuvos viską lenkišką, o platint savo: į Lietuvą privažiavo daugybė įvairių valdininkų gudų; Lietuvos mokslynįčioj apsigyveno mokintojas- gudas; Gudijos valdžia apdovanojo mus su „graždanka“ — žodžiu, užsimanė mus paverst į maskolius . . —

Lietuvoj dygsta prieštaraivimas: buris apšviestų lietuvių pradeda įvairiu budu (žodžiu, plunksna, platinimu nžrubežinių lietuviškų knygu ir laikraščių) kelt tėvynę iš miego. Tiems tėvynainiams rodėsi, kad vienai tik Gudų valdžiai ne patiks tas darbas, kad tik jos reikia bijotis. Bet kur čia tav: tautiškas lietuvių judėjimas nepatiko ir Lietuvos lenkams (išeiviams iš Lenkijos, ar sulenkėjusiems lietuviams), kurie drauge su Gudų valdžia stengėsi trukdyt tautišką lietuvių atgijimą. Valdžia šnipinėjo ir kankino platintojus lietuvių; Lietuvos lenkai kitokiu, teipogi ne lab' dailiu budu ėmė juos persekiot.

Kiek purvų jie drabstė ant lietuvių-inteligentų, kurie viešai ir drąsiai kalbėjo lietuviškai (bedievis, socialistas; net lenkiškoj pabrinkoj nukalė du žodžiu, kuriais ir vadino tokius lietuvių- tevinainius: — „chłopoman“, „litwoman“); kokiais tik vardais jie nevadino lietuviškos kalbos („kamiška“, „pagoniška“,

*) Plačiai apie tai galima rasti knygutėj „Už ką mes lenkams gr lim but dėkingi.

„piemeniška.“*) Laikas vis bėgo; tautiškas lietuvių susipratimas platinosi ir tvirtinosi, gudų valdžia jieškojo ir kimšo į kalėjimus tėvinainius lietuvius; o Lietuvos lenkai vis po senovei varė ir varė darbą savo pirmtakų. Net dabar jie neužbaigė to darbo.

Štai ne per senei tulas dvarponis Kauno gub. p. Šad. sutikęs savo du draugu, kalbėjo apie kasedininius reikalus; tarp ko kito atsiminė ir apie tarnus. Viens skundėsi, kad jo dvare visi tarnai kalba tarp savęs tik lietuviškai.

„Pas mane geriau tas dalykas stovi,“ — tarė p. Š.: „seni bernai kalba tik lenkiškai; jei pasitaiko tulas jaunas, ką nemoka lenkiškai, aš įsakau seniems kitaip ne kalbėt su juo kaip tik lenkiškai; jei da nenori lenkiškai mokintis, gauna syki-kitą per „snukį“ ir už dviejų — trijų savaitių kalba jau lenkiškai.

Matot, koks geras lietuvių draugas tas Šad!

O tokių ponų Šad. Lietuvoj daugybė. Tuli, kaip tas p. Š. viešai ir drąsiai pildo savo lenkišką misiją; kiti nors ir nesigiria savo darbais, bet jų abelnas pasielgimas prilygsta Šad. misijai. Jie artimus tarnus (virėjus, kambarinius, vežėjus) laiko ar tik grynus lenkus, ar lenkiškai kalbančius lietuvius; jis niekad nepratars į savo tarną lietuviškai, nes ar suvis nemoka, ar gėdisi tos kalbos — mat tai esanti kalba žemesnės luomos, valščionų....; jie intelligentą lietuvi, kuris nesigėdi prigimtosios kalbos laiko už paiką žmogų; jie, kartais, apkrikštija „litvomanu“ ir tuom sprėndžia apie pažiuras net nepažįstamo lietuvio - inteligento, kurio pavardė baigiasi ant „us“ ar „is“**)

Ir mes, lietuviai, galim bičiuliaut su tokiais lenkais, galim eit drauge?! Jau ėjom ikvalei drauge, o beedami užsivarėm sav tik pusles ant kojų. Ir dar, žvilgtelėję ant praeitos kelionės, patėmijom, kad keliaujam į kapą tautystės. Gana tokios kelionės!

Tuli Lietuvos lenkai sako, kad susivieniję mes greičiau galim šį-tą dasiekt, padėkim, numest dabartinį valdžios jungą.

*) Pradžioj tautiško krutėjimo — 1884, ar 1885 m. Senapilėj į teatrą atėjo du lietuviu intelligentu, kuriuodu kalbėjo tarp savęs lietuviškai. Išgirdęs tą, Senapilės advokatas Zablockis tarė: „z tą mową tylko swini pasć“.

**) Ne per senei tulas dvarponis Kauno gub. tarė kitam: „pas mus dar apsigyveno naujas daktaras“. „Kaip jo pavardė“ — užklausė tas. „..... us.“ — atsakė. „O-o to litvoman, to litvoman“ — suriko, tartum, išgirdęs garsaus žmogžudžio vardą.

ar igt nors tulą palengvinimą. Vargu vieni lietuviai su lenkais istengs pagerint savo dabartinį politišką padėjimą.

Jau per lenkmetį, ar da ankščiau męs drauge su lenkais negalėjom apgint savo politišką gyvastį, tai dabar dviese męs anaip tol nieko neiškovosim, dar męs per silpni; dar tik susivieniję ir su kitoms tautoms Gudijos pakraščių, su pirmininkais pačios Gudijos ir apšvietę tuloj pakraipoj kariumenę, galim tikėtis ši-tą laimėti. Tokį susivienijimą aš giriu: toks duos gerą pelną. O susivieniję su vienais tik lenkais — męs po senovei busim silpni.

Bet, jei politiškuose dalykuose susivienijimas su vienais tik lenkais ne duos mums didelio pelno, tai gal ant kulturiškos dirvos tas susivienijimas bus mums naudingų? Gal sunus Lenkijos draus savo brolius — Lietuvos lenkus platint lenkystę Lietuvoj? Gal padės mums prikelt tėvynę iš miego? Vargu. Žinau gerai, kad tarp dabartinės apšviestos lenkų jaunuomenės atsiranda ypotos, kurios prijaucia mūsų tautiškam atgijimui, kurios neužmetinėja mums kokio tai „separatizmo“, kurios negiria darbų Lietuvos lenkų. Bet, ar gali tas nedidelis burelis užkimšt burną kiekvienam Lietuvos lenkui, kuris įvairiu budu gaišina mūsų tautišką darbą? Ar gali tie mūsų draugai — lenkai įkalt į galvą kiekvienam savo broliui, kad lietuviai, kaip ir lenkai, tur dorišką tiesą darbuotis ant savo tautiškos dirvos; kad ne dailu gaišyti tą jų darbą? Ne, negal, o aš net nesuprantu, koku da budu draugai-lenkai gali mums padėti, nes, žinoma, apleidę savo tėvynę jie neis „kelt Lietuvą“, nešels mus savo įvairioms spėkoms: pačioj Lenkijoje da plati dirva kulturiškam darbui.

Štai ir ant kulturiškos dirvos mažai ko galim laukt nuo lenkų; per tai nerandam ir reikalo susirišt su Lenkija kokiais tai ypatingais ryšiais.

Kada tik Lietuvos lenkai pakelia kalbą apie lietuvišką klausimą, tuoj jie užmetinėja, kad męs važiuojam į Gudiją ir ten užmirštam apie Lietuvą apsivedę su gudėms.

Tiesa, ne mažai lietuvių, kaip ir lenkų važiuoja į Gudiją uždarbiaut, bet ne pasakysiu, kad daug jų ištautėtų, — su gudėms apsivestų. O vėl, kas greičiau veda gudę — lietuvis, ar lenkas — tai da klausimas.

Kiekvienas manantis žmogus, žinoma, nepagirs ištautėjimo, silpninančio tują tautą ir stiprinančio tautą viešpataujančią, bet keista, kodėl tik dabar, Lietuvai atgijant, lenkai prabylo apie mūsų ištautėjimą? Kodėl jie tylėjo tąsyk, kada mės vedėm lenkes, virtom į lenkus ir žuvom dėl Lietuvos?

Kodėl jie teipogi tyli, jei tulas lietuvis net dabar pameta savo užmirštą tėvynę, apsivedęs su lenke? Jug, jei lenkai tikri mūsų geradėjai, jiems reiktų verkt drauge su mumis ne tik tąsyk kada lietuvis, vedęs gudę, išsineria iš savo tautystės, bet ir tąsyk, kada jis tautiškai miršta, vedęs lenkę. Vienog aš negirdėjau tokio verksmo.

Adverniai — jei tulas apšviestas lietuvis (kunigas, daktaras, advokatas, inžinierius...) nieku nesiskiria nuo lenkų, nieku nepabriežia savo tautystės: — visur kalba tik lenkiškai, tokį lietuvių Lietuvos lenkai myli, su tokiu bičiuliauja; bet tegul tik tas lietuvis visur laiko save už lietuvių, viešai kalba lietuviškai, tuoj tie patį lenkai pakelia riksmą: „O-o, to litwoman, to socyalista, to politikan!!..“ ir daug, daug įvairių priedelių krinta ant galvos lietuviui vien už tai, kad jis myli prigimtą kalbą.

Toki tai mūsų kaimynai, Lietuvos lenkai: jie malonėtų eit su mumis drauge; jie laimintų mus ir mūsų darbus, jei išsižadėtume savo kalbos, papročių, visko kas brangu tėvynainiui lietuviui.

Irš.

Gana mums laukti!

Mums seneliai pasakoja,
Kokis kryžius reik mums nešti,
Ir niekuomet nenustoja,
Vis įkalba toliaus kęsti

Seniai sako: „nepriversi
„Valdžią našta mus palengvyt,
„Ir mės galim ją tik melsti,
„O kitaip nelaukti gero.

„Jei viršaus tu ką uždirbsi,
„Tai jiems duok ir melsk malonės,
„Tada tu geriau gyvėsi,
„Ne kaip tas, kuris nedavęs.“

Ir dabar da mės teip darom,
O jie priima, ką nešam,
Bet neklauso, jei mės prašom, —
Ir mums lieka vilkti našta.

Ko mės laukiam nusiminę?
Ar nematome tyronų?
Ar mės bijom gint Tėvynę,
Įbauginti darbais ponų?

Mės užlaikom ponus, valdžią,
Dirbdami per visą anžią, —
O ką gero nno jų gaunam,
Laukdami per tiek jau metų?

Kiek iš mūsų čia baduoja.
Dėl skanesnio kąsnio ponams;
Kiek čia tukstančių dejuoja,
Apsukti visad nelaimėms!

Kiek kariumenų tarnaujam, —
Pildom reikalus ten ponų,
Į kares pulkais mes traukiam,
Liejam kraują dėl šėtonų!

Ten, apjakę mes, varguoliai
Dėl kišenių caro, ponų,
Žudom tukstančius varguolių,
O laikom šimtus tyronų.

Jie pristato mums žabangų,
Tai alga mums už viską,
Kiek čia cerkvių, kiek „narodų“,
Kiek šnipukų čia atvyksta.

Daug papuola į žabangas:
Vienus perdirba „narodnos“,
O kitus pulkai šnipukų
Vis kaip žvėris koki gando.

Ir sugaudę šimtą, kita
Trokstančių laisvės, lygybės,
Jūs apkaltus užkaukina...
Ar tai žmonės? Tai biaurybės!

Jie tuo nori išnaikinti
Šviesa, tiesą ir vienybę,
Kad galėtų mus kankinti,
Užlaikydami tamsybę!

Oi, Lietuviai! Ar mes kešim
Tokias jų nedorybes?
Ar da ilgai jungą nešim
Ir gyvensime tamsybėje?

Griebkim laikraščius ir knygas,
Kurios rodo mums skriaudėjus,
O kas bus jau apsišvietęs,
Lai kitiems tas priešus rodo!

Jau kaimynai - latviai, žydai,
Lenkai, vargdieniai maskoliai,
Jie už mus geriau pažįsta,
Kur tyronas, o kur brolis.

O kaip priešus mes pažisim
Ir vienybėje gyvesim,
Su kaimynais susidėsime
Ir skriaudėjams atmokėsime.

Tinginystę išnaikysim;
Lygiai dirbsim sau ant gero,
Ir mes valdžią tokią rinksim,
Kuri dirbtų mums ant labo.

Negyvuos tada tamsybė,
Apgavystės ir nelaimės,
Bet pražys tada brolystė,
Šviesa, tiesa, visiems laimė!

Klausutis.

Platinimas Dievo žodžio Lietuvoj.

Kaip platinamas yra Lietuvoj Dievo žodis, tegul kalba tikri,
ne išmislyti atsitikimai (faktai.)

Raseinių bažnyčioj, kaip ir daugumoj bažnyčių, budavo
prieš sumą kas nedėdienį procesijos, bet dabar jų nebėra, o
kaip tas atsitiko, tuoj papasakosiu.

20 sausio 1902 m. buvo pilna bažnyčia žmonių. Buvo
tai nedėdienis. Išėjus kunigui su procesija, visi tylėjo, nes
lietuviai laukė, pakol užgiedos lenkai (paprastai laike procesijos

giedodavo lenkiškai), bet lenkų neatsirado. Tokiu būdu procesiją apėjo tyliai. 27 sausio teipo-gi išėjo su procesija ir daėjo lyg pusės bažnyčios, bet teipgi nieks nepradėjo giedoti. Tuomet lietuviai, sėdėdami klaupkose, užgiedojo lietuviškai: „Dieve gerybės“; bet už tai klebonas Dočkus labai supyko ir baugindamas mirtinga nuodėme (smertelnu grieku) užgynė giedoti lietuviškai. Dėlto 17 vasario, neatsiradus kam giedoti lenkiškai, procesiją apėjo tyliai. 24 vasario išėjo pats klebonas su procesija, bet lietuviškai jau visi bijojo giedoti, o lenkiškai nebuvo kam. Dėlto-gi klebonas, paėjęs netoli pusės bažnyčios ir matydamas, kad nieks nepradeda giedoti, pasuko į zakrastiją, o kryžių, altoraičius, karunas nešė su trenksmų atgal ant savo vietų. Nuo to laiko Raseinių bažnyčia prastomis šventėmis procesijų nebturi.

2 birželio klebonas, susivadinęs pas save visus maršalkus, pradėjo prikalbinėti, kad mokintūsi giedoti lenkiškai, sakydamas, kad liežuvį dėl to nenulušiąs, kad neklausydami bažnyčios nebusią išganyti, ir prikalbinėjo, kad neskaitytų ir neplatintų lietuviškų knygų, bet jas naikintų ir degintų, nes už „polytišką“ lietuviškąją kalbą išsiunčią į Sibirą ant viso amžiaus. Teip-gi prikalbinėjo nesimelsti iš „Šaltinių“, nes esančios priešingos Kristaus evangelijai, kaipo rašytos jaunų kunigų. Per pamokslus keikė lietuvius už nepaklusnumą, kad nesimokina giedoti lenkiškai, lygino su velniais, šėtonais, judošiais, kurie ardą bažnyčią ir tt. 17 kovos per pamokslą prakeikė visus, kurie nenoria mokintis lenkiškai ir užbaigė: „Jūs, kaip žydai plėšė ir draskė Jėzui rubus, teip draskote bažnyčią, nenorėdami lenkiškai giedoti!“ 14 dienoj liepos tarp šauksmų ir prakeikimų pasakė: „Jūs Dievas neatskirsi nuo lenkų, bet už nepaklusnumą koros, ar ant šio, ar ant kito svieto!“

* * *

Iš daleidimo vyskupo Raseinių bažnyčioj giedojo nedėldienį praleidžiant suplikaciją lietuviškai. Bet nuo šventės Trijų Karalių (6-oj sausio) 1902 metų pasidarė sumišimas. Mat toj dienoj išpuolė giedoti suplikaciją lenkiškai, bet vativai pasibaigus kunigas klupodamas prie altoriaus laukė, kad kas pragiedotų. Neatsiradus lenkų (lenkų giedoris buvo išvažiuavęs), zakristijonas nusiuntė pasiuntinį pas lietuvių giedorį Norušį ir paprašė atgiedoti suplikaciją. Norušis atgiedojo lietuviškai. Teip tęsės nedėldienius.

3 d. kovos po vativos kunigas taip-gi ilgą valandą laukė, kad pradėtų giedoti (tą dieną išpuolė giedoti lenkiškai), bet lenko neatsirado, tuomet zakristijonas vėl atsiuntė prašyti Norušio, kad atgiedotų... lenkiškai. Bet Norušis atsakė, kad lenkiškai negiedosiąs, nes nemokąs. Tuomet atbėgo pats zakristijonas ir prašė Norušio giedoti nors lietuviškai. Šis sutiko ir užsivilkęs komžą, ėjo prie altoriaus, bet tuo tarpu atsitrenkė spaviednyčios dūrelės, iššoko klebonas ir, prisivijęs Norušį patraukė jį už komzo ir ant visos bažnyčios sušuko: „nelysi!“ Tuomet pats klebonas, nuėjęs prie altoriaus, atgiedojo suplikėją lenkiškai, atsakant tik vargonams, nes žmonės — visi tylėjo, o kiti giedojo patyliais lietuviškai.

17 d. kovos klebonas sakydamas pamokslą, prakeikė ir nuvarė į pragarą visus, kurie nenor lenkiškai giedoti, o Norušį pagarbino šitokiais šodžiais: „o tas eretikas kriaučius (Norušis yra siuvėjas), tai kaip Arijus ardo bažnyčią!“

Bažnyčioj kilo didelis verksmas dėlei tų prakeikimų, kuriuos metė klebonas ant nenorinčių lenkiškai giedoti. Panašius pramokslus dar ilgai po to nedėldieniais atkartojų klebonas.

* * *

Raseiniuose gyvena dvi dievobaimingos mergaitės Pranė ir Petronėlė Demerekytės. Jos, atėjus lietuviškam nedėldieniui, giedodavo rožančių ir suplikaciją, žinoma, lietuviškai. Bet kad nebuvo lenkiškų giedorų, tai klebonas Dočkus paliepė joms išmokti giedoti lenkiškai. Jos ant to nesutiko, dėlto-gi klebonas visiškai užgynė joms giedoti.

Jos eidavo kas nedėldienį prie klebono išpažintin, bet, atsisakius joms lenkiškai giedoti, keletą kartų pagrečiui nedavė joms išrišimo, o 16 dieną birželio, pavarydamas jas nuo spaviednyčios sušuko: „Judoškos, šėtonkos esate, manęs neklausote, — esate prakeiktos!“ Taip-gi 23 d. birželio, girdint visai bažnyčiai, pavarė nuo spaviednyčios, kaipo didžiausias griesninkes, surikęs: „Eikite prie Norušio!“ Klebonas jas kiteip nevadino, kaip tikt: „judoškos, šėtonkos“ ir tankiai tais vardais paminėdavo jas ant pamokslų.

Nedėldieniais, kuomet giedodavo suplikaciją lenkiškai, Norušis, sėdėdamas klaupkose visuomet pritardavo, bet lietuviškai. Taip-gi pritardavo lietuviškai mažne visa bažnyčia. Norušis turi labai

gražų ir tvirtą balsą, užtai-gi jo balsas visuomet atsiskirdavo nuo visų. Kleboną tas labai erzino, už tai-gi ant atlaidų „Aniolo Sargo“ (6 d. spalio), atėjęs prie klaupkų, sušuko: „Noruši, eik laukan: tau jau seniai bažnyčios nebreikia; jei neišeisi geruoju, tai su policija išvesdysiu!“

Norušis paklausė ir išėjo iš klaupkų bet giedojo, stovėdamas pagal klaupkas. Tuo laiku buvo pakviesti 2 policijantai, bet į bažnyčia ne ėjo, tik stovėjo prie zakristijos. Po visam atsilankė pas Noruši policijautas ir pareikalavo jo į policiją. Ir turėjo žmogelis, ačiu klebonui, per tris dienas vaikščioti į policiją ant tardymo. Jį apkaltino, buk jis bažnyčioj kėlęs „skandalą.“ Bet kada pasirodė, kad Norušis jokio „skandalo“ nepadarė, paleido jį, nieko nepešę (o gal ir nenorėjo nieko pešti, tik išpildė norą klebono.)

Laike kalėdojimo, pats klebonas nuvažiavo į kaimą Gabšių (netoli Raseinių) ir, surinkęs visus Gabšiškius, užklausė, kurie iš jų laiko Noruši už vyskupą. Žmonės atsakė, kad Norušis esąs siuvėju ir nemokytu žmogumi, dėlto nieks jo negalys laikyti, vyskupu.

Velnia ragis.

Kristaus įpėdiniai*)

(atsiliepiamas vargdienio).

Kunigai prieš tamsius žmones persistato kaip „Kristaus įpėdiniai“, bet kaip jie tą Kristaus mokslą užlaiko ir pildo, tai Dieve gelbėk. Jeigu dabar Kristus ateitų ant žemės ir pradėtų rodyti žmonėms teisybę, tai kunigai, kaip tie parizeusai, išduotų Kristų valdžiai ir pareikalautų, kad jį apsudytų arba be sūdo į Sibirą arba prie sunkių darbų pristatytų, nes kunigija su valdžia tiesiog į vieną dudą pučia.

Sibiras ir kitos pustynės prigrustos Lietuvos žmonių, o bene kokių vagių, ar žmogžudžių, o ne! Tai daugiausia ir pagal mus nuomonę visai nekalti žmonės, kurie norėjo ar pats pamatyti teisybę, ar kitiems parodyti. Ten vagių ir razbaininkų tik labai maža dalelė, daugiausia tų žmonių, kurie Kristaus pėdomis sekė,

*) ištrauka iš straipsnio „Lietuvoje Apšvietimas, Apšviestojei, Jų kova, ir musų vargai“!

kurie teisybės jieškojo, arba kitiems rodė; daugumas, kaip tas Kristus, už teisybę turėjo nukentėti. Visiems žinomas dalykas, kad suspausti žmonės tėvynėj pradėjo be galo plusti į užmarę, bet neilgai laukus ir kunigų ten atsirado: viens iš bėdos kits iš išdykumo nukeliavo į Ameriką ir užvedė savo karalystę ir pajungt norėjo į savo jungą. Žmonės ten subėgę aukso kalnų jieškoti stoja prie sunkių darbų, kad duonos kąsnį uždirbti, o kunigai visus lietuvius katalikus porėjo pavergti, aveles prisavyti ir kirpti vilnelę. Bet atsirado vyras, kuris užkirto tam kelią parodė žmonėms teisybę. Tame visame vadovu buvo iš dalies Dr. Šliupas, kuriam šiandien amerikiečiai gal ačiu pasakyti. Bet jeigu Amerikos kunigija but turėjus tokią galę ir valę, kaip gadynėje inkvizicijos, tai iš tikro but butinai Dr. Šliupą sudeginus arba prie kryžius prikalus, kaip tie parizeušai Kristų. Bet dabar to padaryti negalėdami, iškeikė jį, netik Amerikos kunigai, bet ir Lietuvos storiei prabaščiai, bauginami žmones pragaru; iškeikė net ir tuos visus, ką iš Amerikos parėjo ir tų neaplenkė.

Oi! liudnas, liudnas padėjimas žmonių Lietuvoj po valdžia kunigijos, kunigija Kristaus mokslą į savo gešeftą pavertė!

Viens išmintingas ir mokytas žmogus pasakė: „jeigu Kristaus mokslo pats popiežius nors mažą dalelę išpildytų, tai but dangus ant žemės.“ Šitie žodžiai buvo pasakyti prie nemažo pulko žmonių, ir nė viens iš klausytojų nenorėjo jam įtikėti. Tada jiems šiteip buvo išaiškinta:

„Męs nematėme, kada Kristus, ant žemės vaikščiojo, ale tiktai jį pažįstame iš aprašymo ir paveikslu. Teipgi męs nebuvom Ryme ir nematėm popiežiaus tikrai, tiktai matom jį ant paveikslu (nupieštą). Ar matėt kas Kristaus liudną paveikslą? (Visi atsisuko ant sienos kur buvo Kristaus paveikslas). Sirdi persmelkia ant jo pažiūrėjus! Kaip jis graudžiai išrodo, nēr ką nē sakyti, kožnas gerai mato ir žino. Dabār pažiūrėkit į paveikslą popiežiaus! Tas vyras sėdi krasėje, auksu ir deimantu pasipuošęs, tokią krasę kažin danguj ar rastum: minkšta sėdėti, minkšta ties kupra, minkšta ties alkunėms, minkšta ir paaukuota ties kojoms, pats puikus, žodžiu sakant kaip puikiausias karalius, o kokioj triboj gyvena! Daug žodžių reiktų, kad viską išpasakoti. Tai matot, vyrai, koku tai keliu Kristus ėjo, o koku

dabar popiežius, o drauge vyskupai ir kunigai eina. Ir apsvarstytime, ar išpildo popiežius nors dalelę Kristaus mokslo.“

Tada visi nutilo ir negalėjo prieštarauti.

— Tai kur dėti aukas, kad duoda, ar jas atmesi? — sako kiti kunigai.

Teisybė, duoda žmogus aukas, nes bijo peklos. Kad jam kas mielą dieną kala apie Dievo rustybę ir apie peklos baisybę, žmogus iš baimės pats nežino, ką veikt. Aukas ir Kristui nešė turtingi karaliai, o kur Kristus tas aukas padėjo, ar pastatė kokią bažnyčią, ar klioštorius, ar sau kokią vigadą padarė? O ne! anaip tol ne! randame parašyta, kad nė vieno grašio sau nepasilikio, ale išdalino vargdieniams. O ant ko mus kunigai apverčia aukas, ar į dangų siunčia? (daugumas taip mislija) O ne! Dangus aukų nereikalauja, — iš žmonių, o ypač iš vargdienių, turtus išsivilioję praleidžia ant puikenybių, ant puotų, ant važinėjimų ir ant kitokių visokių išdykumų, apie kuriuos ir paminėti drovu!...

Gal kas pasakys: „na, jeigu jau kunigas bus taip prastas, prastai apsirėdęs ir prastai pavalgęs ir jokios galybės neturės svietiškos, tai jo nieks nebijos, nė neklausys. Kada atėjo į Rymą Šv. Petras biednas, apdriskęs žmogelis, ten buvo turtingų ir mokytų žmonių, dėlto, kad jis buvo teisingas ir dėl Dievo gyveno ir mokino ne dėl savo naudos, kaip dabar daugumas daro. Taip-gi Kristus ir buvo kone prastesnis už Lietuvos ubagėlį, ba savo nieko neturėjo, o tik vis prie kitų glaudėsi, bet kokią daugybę prie savęs patraukė.

Kryžiakai Lietuvius smaugė buk tai už tai, kad Lietuviai katalikystės nepriėmė. O ne, vyručiai, Kryžiakai lietuvius, neva norėdami katalikais padaryt, norėjo iš lietuvių, mūsų pratėvių, sau vergus padaryt. O ar tai Kristus taip liepė? Liepė eit ir apsakinėt žodį žmonėms, o ne plėšt ir dėl savęs vergus turėti. Ir vėl Kristus pasakė: „jeigu kas jus nepriims išeidami ir žemes nuo padų nusikratykite.“ O dabar kas pasirodo! Vardan Kristaus — plėšimas, lupimas! kur tik pasisuki, kur tik pažiuri, visur matai nedorybes.

Evangelioj Kristus primena:

„Sergėkitės mokytų rašte,
Kurie nor vaikščioti ilguose rubuose
Ir myli pasveikinimus ant turgaus

Ir pirmas vietas ant vakarienių, —
Kurie praryja namus našlių
Po uždanga ilgos maldos
Tie apturės sunkesnę sudą“. (Luk. p. 20, eil. 46).

Šitie žodžiai, rodos, tiesiog pasakyti Lietuvos kunigams. Kur tiktai suėjims, vestuvės, krikštytos ar kitokios puotos, ten kunigams paskirtos pirmutinės vietos. Nepavydžiu aš jiems tos svietiškos garbės, bet klausiu, ar Kristus teip elgėsi. Po teisybei, jeigu kur prašyts buvo, ir Kristus ėjo, bet tai vis dėl išganymo svieto. Bet dabar iš tų mūsų kunigėlių daug svieto pasipiktina: daug syk žmogus atvažiuavęs kunigo pas ligonį vešti neranda jo namie.

— „O kur kunigas,“ — klausia.

O-gi ant puotos išvažiuavęs.

Ir tur tas ligonis mirti be kunigo ir eiti į peklą, o tai dėlto, kad vadovas, kuris tur dangaus raktą, buvo ant puotos išvažiuavęs. Kunigas tado nė gero neduoda. „O kur linojo, sako, pirma, kol gyvas buvo ko nesirupino apie dušios išganymą! Pirma nereikėjo jam nė bažnyčios, nė kunigo, net kalėdojant pasikavodavo, kad nereiktų duoti kunigui rublį, dabar jam atsi-rugs, kad pamatys šėtoną visoje baisybėje, kada paragaus smalos su siera, tada žinos, kad reik pildyt gerus darbus, kad reik kunigą mylėt. Eitų dabar, darytų, gerų darbų pelnytų, ale jau po laikui. Kaip pasiklojo, teip miega!“

Ale paklausk, kunigėli, ar tas žmogelis turėjo rublinę, kada tau kalėdojant reikėjo duot, ar jis galėjo kas nedėlią anksti ateit į bažnyčią? O, tai visai nerupi Lietuvos kunigams. Jie neapmislyja, kad žmogus — darbininkas, kuris maitina tukstančius tinginių ir kraugerių, neatmena, kad jis tur maityti pats save, pačią vaikus, ir da apsidengti. To nežino, kad po dienos darbo darbininkui kaulus gelia, gyslos dreba, galvą skauda, kad vakare, kol atsils, negal nė duonos kąsnio nuryti. O šventai dienos atėjus, ar tai malonu dvi tris mylias eiti į bažnyčią: vargdienis netur nė arklių nė vežimo, kad galėtų nuvažiuot.

Užsakyti bei išmislyti kunigijos visokios rušies pasninkai, už kurių neišpildymą esanti adara pekla ir smertinis griekas. Negana ką užgina kokiais tarpais pieną ir mėsą, bet da nusverta, kiek gal suvalgyti. Po pusantro sykio ant dienos paliepta

valgyti, nežiurint nė ant darbo, nė ant žmogaus padėjimo: kas ką tau reikia spragilą traukti, ar akselį pjauti! to nežiurėk, ką nori valgyti, kas but tavo per pasninkas, kad nenorėtum valgyt.

„Pažiūrėkit, sako, ant mus, kunigų, mės ir išpildom bažnyčios prisakymą!“ Teisybė, gero valgio žmogus privalgęs per dieną gal tenkintis, norint tas ir nesveika, bet pavalgus tik sykį juodos duonos ar bulvių su plikbarščiais, o dagi sunkiai dirbant, tai daug sveikatai užkenkia, ir pilvas per tokius pasninkus prie nugaros prilimpa.

Teip-gi jau nevienam iš lietuvių teko nors per plyšiuką matyti, kaip kunigai valgo pasninko laike. O tai matančiam seilė varva: — pyragas, duona balta, žuvis kepta, o sviestas, pienas; o vėl ką iš miltų iš bulvių pritaiso per valgius, tai kunigo gal pilvas perplyšt be valgant, ne bereikalo pavirsta į „storuosius“; kad tokių valgių vargdienis sykį per dieną gautų privalgyti teip, kaip kunigas, tai ir butų drutas ir galėtų pasninkaut. Ale kas but, kad reiktų kunigui spragilą traukti, arba gernas sukti ar iš girios malkas, ar medžius tranuoti!? Tada pažįtumėt, kas tai yra darbininkas ir kokios darbininko pareigos, pažįtumėt kas yra pasninkas ir kas jį gal užlaikyti!

O kunigai ir jų draugai, visi ponai, negana ką pasninkų neužlaiko, da pasninko laike su pienu ir mėsa valgo! Ar tai jie iš kitokio molio sutverti, kad jiems valia, o žmonėms vargdieniams nevalia! Neviens kunigs pasako: „Jeigu katram slabna ir nepasitiki ištrivot per gavėnę (pasninks prieš Velykas) dėlei ligos ar senatvės, tegul ateina pas mus pasivelyt, pas mus duris neuždarytos, ateikit pasiprašyti, mės turim tokią „macę“ galim visai užginti valgyti, galim pavelyti ir su mėsa valgyti!“ Į tą jų „macę“ žmogus įtikėjęs ir eina prašyti, kad pavelytų su pienu, ar su kitu kuo valgyt. Kartais kunigs išdrišta išjuokti, ir tyčiojasi: „tai, girdi, ragai išdygs, jei su pienu pėtnyčioj valgysite“, ant galo sau gana juokų prisidirbęs pavelyja, bet užduoda tiek poterių kalbėt, kad žmogus ant tų poterių praleidžia pusdienį; kas neturiš laiko poteriant, tas gališ kitokius gerus darbus nuveikt, gališ duot ant mišių už dušias čyščių kenčiančias, arba ant intencijos bažnyčios šventos. Mat su pinigais gali ir nuo pasninkų apsiginti ir kitus gerus darbus atlikti.

Po Velykų lyg š. Traicės yra popiežiaus daleista per visas pėtnyčias valgyti su pienu, bet daug yra prabaščių, kurie po sunkiu grieku užgina ir tam laike su pienu valgyti.

Tai matot, vyrai, kas per suktybė mūsų kunigijos, kokias jie prisisavinę yra „maces“ ir valias.

O ką prabaščiai lupa už palaidojimus, už suvedimus, už pakrikštyjimus, tai sunku viską aprokuoti, už kožną žingsnį plėšia vilnas su kailiu! Jeigu neturi 25 rub. tai nesikėsyk nė mirt; o jeigu kartais numirsi, tai „be Dievo pakavos“, kaip koki galviją! O su dušia kas bus?! Pagal sprendimą kunigų gero kataliko dušia neina į pragarą, ale už visokias nedorybes eina į čyščių ir tur degti kelis šimtus metų dėlto, kad velionis mirdamas nepaliko jokio turto ant bažnyčios, o ypač nepaliko ant mišių, kurios „daugiau gelbančios kaip visi turtai šio svieto.“ Gentis turi rūpintis apie ištraukimą iš čyščiaus velionio dušios. Ir jie rūpinasi: pasiskolinę, arba reikalingiausią daiktą parsidavę, neša ant mišių kunigams, kurių mišios „gabenančios dušias į dangų“. Jeigu neužmokėsi, tai nė ant kapinių neduos laidoti. Jeigu kapines nusišamdysi, tai bus valna ant kapinių laidot, bet nė grabo nepašventys, nė duobės nepašventys, nė nepazvanys.

Tas pazvanyjims esąs butinai reikalingas, lydint velionį ant kapinių, buk tai nubaidęs velnius, kurie apie velionio grabą tirkštai kaip musės lakioja; tik žmonių akis „smertelnos“, tai jie to nematą, o tiktai kunigai tą viską žiną ir žmonėms pasako.

Lietuvos kunigai, o ypač „prabaščiai“, užgynė ant kaimo kapinių laidot numirėlius ir liepė vežti laidoti ant parapijos kapinių, prie bažnyčios, kur su Dievo loskomis galima esą palaidot numirusį žmogų. Dėlto dabar už penkių ar šešių mylių, kartais bauriausiu keliu reik vežti velionį į kapus. Per tai kaimo kapinės, kur guli mūsų probočiai liko apleistos, ir kiaulų knisamos. —

Lytinguos metuos kunigai liepia mišias užpirkti, kad užrustintą Dievą perprašyti. Žmonės jų klauso, nes kunigai tankiai atkartoja jiems žodžius Kristaus, pasakiusio į apaštalus: „Kas Jus klauso, Manęs klauso; kas Jus paniekina, Mane panie-

kina!“ Ir tankiai samdo žmonės kunigą, kuris buk turįs valią ant Dievo ir gališ jį perprašyt.

Tai mat kokia teisybė ant svieto: vieni rupinas, kad turėtų ką valgyt, visokiais budais ginasi nuo nelaimių ir vargų, vargsta ir kaip kada badą kenčia, o kitam nieks nerupi, o tokią taukinę neša, kad per varsnas nuo savęs žemės nemato.

Iš mūsų saujos maitinasi, o nesirupina apie mūsų naudą. Koznas gyvas krutulėlis iš žemės maitinasi ir ką nors daro. O toks kunigas nenor nors už maistą perprašyt Dievą, nenor nieko prisidėt, o tik dykai iš kitų liežia turtą ir maistą ir sau turtus krauja. Kunigai nemažai persekioja tokius suėjimus kur jų neužsiprašo, o ypač suėjimus jaunųjų tankiai iškeikia ir tiesiog pekla vadina, aiškindami buk tai jaunimai išveda iš gero kelio ir tt.

Jeigu ant nelaimės Lietuvoj kokiai mergelei Dievas suteikė vaikėlį, tada kunigai už pakrikštijimą ima visą rublį, ką nuo porininkų kad ir nuo turtingiausių ima tik 30 kap. Tame matyt-didžiausia neteisybė tarp kunigų, ba tokiai nelaimingai darbininkei mergelei teip bėda, kad kitąsyk netur ką į burną įsidėt, žodžiu sakant, tikra našlaitė. Tokią apiplėšt tai, rodosi, būtų griekas, šaukiantis į dangų atmonijimo. O jei kuri neturi rubliaus, tai gal likt jos vaikėlis nekrikštyts; ir nabagė tur užmokėti, nors pasiskolinus nuo žydo, arba reikalingiausią daigtą pardavus, nes jei tas vaiks numirtų, tai turėtų eiti į peklą už tai, kad jo motina pinigų neturėjo.

Jeigu kas nor į pora sueiti, tai vėl kunigai dideles paines daro. Jeigu dalies gauna 1000, tada už suvedimą atima 100 rub.!

Net ir patarlė tarp žmonių atsirado: „neturi pinigų nė nesišenyk.“

Peržengimą doros kunigai keikia, suėjimą į porą trukdo Kasgi mums, broliai ir seseris, vargdiniai lieka? O tik kęsti: teisybės jieškoti esą griekas, kuris į peklą vedas.

Bekalėdodami kunigai prisirenka baisybes turto, neva su poteriais gąsdina, o rublius į kišenę vadina. Kas duoda rublį, tas gal poteriaus nė „amen“ nežinot, bet vis gaus kvitelę.

Kunigai didei draudžia skaityt tokius raštus, ką parodo tiesą ir išreiškia jų nuomones. Pasakoja žmonėms, buk tai už

tokias knygas laukianti žmogų didelė baušmė — pragaras su velniais. Kunigai teip elgias, kad, rodos, nebutų nė Dievo, nė peklos, nė dušios: turėdams žmogus dušią negalėtų teip neteisingai apseit su kitais broliais! kunigas yra iš tų pačių „klopų“ kilęs, kaip ir kiti, tiktai per pinigus į kunigus įėjo ir dabar šiek tiek mokslo igijęs, kitus brolius tamsoj laikydamas, lupa nuo jų turtus ir ant nieko išmėto. Tankiai kunigai perstato, kad skriaudą neatlyginęs žmogus eina tiesiog į pragarą, taigi ir toks kunigas, nesugražinęs skriaudos negal eit į dangų. Tankiai kunigai primena, kad „kunigas viens negal nueit nė į dangų nė į peklą, bet paskui savęs ir visą pulką avelių veda, ar į dangų, ar į peklą“. Na, jeigu jau kunigai, mūsų vadovai, blogu keliu eina, tai ir savo avelės ten veda. O tos durnės ir seka paskui bliaudamos. O jeigu katra avelė pradeda galvoti, kur ją veda, dėlko ir kur ją nuves, tokią arba papjauja arba iš bandos išmeta...

Taigi, avelės, pasižiurėkit, kur jus jūsų piemenėliai nuves, ar į dangų, ar į peklą?!

Pirm kelių metų Rosijos vaidžia išleido įstatymus, ir žmonėms dalino; ten buvo nurodytos prekės už visokius dvasiškus dalykus: mišias, krikštą palaidojimą ir kt.*)> Bet kunigai tuos įstatymus iškeikė ir pasakė teip: „Jeigu meisteris padaro koki nors daigtą, tai jis už jį ima kiek jis nor, jeigu jis negauna kiek prašo, tai neparduoda, ant jo tavoro nieks netur tiesą padėt prekę; meisteris, vaikučiai, tai ne švents dalyks, bet kunigas, o jo mišios, arba kitoki koki dalykai, dėl ano svieto, tai ne baikos. Ką tai geliuoja šitas svietas prieš aną, tik dulkė, o šito svieto gėrybė prieš ano nė dulkės neverta, bet, vaikeliai, gyviems yra paduoti amžinasties raktai, kurie su maža. niekam neverta šio švieto nauda gal numirusių dušias į dangų įleisti. Taigi matot, vaikeliai, kad tai periškadija atpuskams, periškadyja brostvoms ir daigi žmonių išganymui, taigi vaikeliai, neklausykit, tas popieras meskit į ugnį“...

Kunigai veidmainingai laiko prieš žmones žemišką gėrybę už niekystę, bet savo darbais ir išsitarimais parodo, kad pinigas viską gal padaryt: per pinigą gali į kunigus įeit, už pinigus gali mišias užpirtk, valnyt dušias iš čyščiaus ir daug gerų darbų atlikti.

*) Ar negalėtų kas mums atsiųsti tokius įstatymus?

Kelis metus atgal kada Lietuvos prabaščiai keikė amerikiečius, tada priminė, kad jie į pinigus tiki. Tuom tarpu Lietuvos kunigai tiki į pinigus gal da daugiau, nekaip amerikiečiai. Žmogui sako, kad šio svieto turtai niekam neverti, kad nereik jų rinkti, nė gailėtis; jeigu Dievas kam suteikia turtus, tai tuo ragina apversti juos ant Dievo garbės, pirkti iš čyščiaus dušias. ant kurių turi valią kunigai. Už dyką jie ne „valnina“ dušių iš čyščiaus, bet tik už pinigus.

Ar tai ne veidmainystė! Jeigu Dievas už blogus darbus, ar teip dasimislyjęs, ant žmonių užsirustina, arba norėdams savo galybę parodyt siunčia ant žmonių kokias nelaimes, ar ligas, ar karę, arba nor badą padaryt, tada sudeda paskutinius skatikus vargdieniai ir neša ant mišių kunigui, tas kada atskaito mišias, ir po kelių dienų paliauja liję, tada žmonės vargdieniai ir ukininkai mato tamė Dievo rustybės atsileidimą.

Tai čionai pasirodo, kad pinigas tur ant Dievo valią, pergali Dievą ir Jį veda pagal žmonių norą. Tai mat už pinigus galima ir Dievą, teip kaip valdžią, papirkti.

Pagal kunigų mokslą visas išganymas prigul nuo pinigų: krikštija už pinigus — neturi pinigų, buk nekrikštyts; suveda į porą už pinigus — neturi pinigų nesiženyk; numirsi — neturi pinigų, eik į peklą. Nieko be pinigų ant tos ašarų pakalnės neturėsi: nė pavalgysi, nė apsirėdysi, nė busi laimingas. Tą visą kunigai gana gerai supranta ir rupinasi kodaugiau pinigų nuo žmonių paimti ir didelius turtus susikrauti . . .

Tai toks Lietuvos žmonių padėjimas po rėda kunigų, o po įtekme pinigų, tai toki kunigų darbai, tai toki žmonių vargai! Labai, labai mažas nuošimtis yra Lietuvoj kunigų, kurie tikrai pagal Kristaus mokslą eina, labai mažai yra užlaikančių kunigiškas pareigas. O daugiausia pasirodo plėšimas, ištvirkimas ir papiktinimas.

Tai matom, broliai vargdieniai, kaip mės esame paniekinti už mūsų gerą. Kokia tik ant žemės gėrybė, turtas, pinigai, namai, pabirkai ir tt. vis iš žemės, ir per vargdienių vargą ir darbus stojosi, vargdienių rankomis padaryti, vargdienių uždirbti.

Perskaitęs šitą straipsnį, kits gal pasakys: o tas bedievis, o parmazonas, jau jo peklą laukia, kaip gal teip rašyt prieš dvasiškiją, rodyt žmonėms teisybę ir apreikšt svieto veidmainystę! Ar tai pridera slepiamus daiktus svetui apreikšt!

Bet aš paklausu: ar pridera teip! daryt? Kas pirmesnis yra, ar darytojas, ar rašytojas? O kad galima daryt, tai rašyt senei galima, ba vis geriau teisybę sakyt, negu meluot. Tegu nedaro teip, kaip nenor, kad rašytų.

Priminiau, kad ne visi yra tame skaitliuje blogųjų, kad yra labai gerų kunigų. Gal neviens sakys: kunigas yra ir toks žmogus, kaip kiti ir jam atseina nupult! Gerai, kad tik syki nupultų ir nupuolęs tuo keltusi, bet kas kart gilyn puola, o prieš tamsunus keliasi ir prigaudinėja. Jeigu jau visi esam toki jau griešninkai, tai kam vargdienį teip už nieką laikyt ir kankyt?!

Broliai, vargdieniai, laikykimės vienybėje, santaikoje skaitykime knygas, jieškokim mokslo, o užtikrinu, kad pagerisite savo vargingą buseną.

L.

Žinios.

Iš Lietuvos.

Bruka savo mokyklas ir ... laikraščius. Pažeriai, Vilkaviškio pav. (Suv. g.) 13 sausio buvo pas mus susirinkimas. Apšaukta buvo visokių plynių. Pirmiausia kvietė išsirašyti per raštinyčias laikraščius, kurie esą labai ukininkams naudingi.

Paskui apgarsino, kad esą valdžios paskirta apie keturi tukstančiai rublių (4000.) mokslinyčioms praplatinti, reikia tikt esą mokyklos išbudavoti, o algas mokintojams valdžia mokėsianti. (Žmonės pats gal mokėti algas mokintojams. *Red.*) Kaip atsakymą ant tų valdžios užmanymų, žmonės prašė įrašyti į protokolą teip:

„Laikraščiai mums tinka tik lietuviški su lietuviškomis litaromis ir tokius tiktai mes geidžiame išsirašyti, kitokiu nereikalanjame.“

„Kas link keturių tukstančių, tai jie mums yra teip-gi nereikalingi; tegul mums pavelija mokinti savo vaikus lietuviškai ant lietuviškų knygų, tai mes išsibudavosime mokyklas už savo pinigus, ir teipgi sudėsime ir ant mokintojų (į valščiaus kasą! *Red.*) Vaitas ir raštininkas tuoju atsiliepė, kad tokiu atsakymų į pratokolą negalima esą rašyti (? *Red.*), esą viršininko uždrausta. Teip ir neįrašė į protokolą.

Prašpartai į imperiją galima gauti ir pas vaitą net ant 5 metų. arba ir ant neapbrėžiuoto laiko už 15 kap. (apgarsinta Paežerių valščiujė, Vilkav. pav.) *Slampa.*

Kratos. Per Tris Karalius tapo išlipinti atsišaukimai ant Pilviškių stacijos (Savalkų gub.) ir pageležiukelių ant telegrafinių stulpų nuo stacijos net iki Jurkšų kaimui ir po kaimą beveik pas kiekvieną ukininką.

Patyrę apie tai, zandarai atvažiavo panedėlyje 10 sausio š. m. ir nusitrenkė per Pilviškius į Jurkšus Vilkaviškio pusėje ir padarė kratas beveik pas visus ukininkus, o nieko neradę, tušti nuo medžionės sugrižo atgal. Kratą darė Kybartų rotmistras su žemesniais raudonsiuliais teip gi iš Kybartų. *Sašas.*

Maskoliškieji šviesos paveikslai teko pamatyti žemaičiams Žeimij, (Pan. pav.) Tokių dvyų da jie nebuvo matę: ilgakarčių popų ir baisių kunigaikščių, kadai buvusių. Rodė juos mokintojas Volski.

Norėdams kodaugiausiai žmonių pritraukt, jis užprašė kunigo ir pastorio užsakyti, kad žmonės susirinktų į mokyklą. Bet nė vienas nė antras to nepadarė — nenorėjo prisidėti prie maskolystės, — ir užsakytoj valandoj teatėjo tik kokios dvi dešimtys žmonių, ir tie patys daugiausiai miestelio skerslatviai, o lietuvių tik keli buvo.

Mokyklos langai buvo uždaryti su paklodėmis. Buvo visiškai tamsu. Gale buvo pastatyta balta paklodė, o už tos paklodės stovėjo liampa su padidinamuoju stiklu. Į liampą įstato mažus paveikslėlius, o ant paklodės atsimuša dideli — teipat, kaip esti su komedijoms.

Apie kiekvieną kunigaikštį Volski apsakinėjo, kas su juo buvo atsitikę ir su kuo jis buvo kariavęs. Kiekvieną popą į padanges kėlė, ar už jo šventą gyvenimą ar už tai, buk jis žmonėms daug gero padaręs ir į dangų palikęs. Besimainant paveikslams Volski skaitė apie „šventą Maskoliją“, kaip ji pirmiau turėjusi didelius vargus, kaip paskui iškilusi ant visų žmonių ir kaip jai Dievas padedęs. Skaitė proverksmiu, su atverta širdžia, tarytum norėdams kiekvienam įpust tą dvasią, kurią jis turi, ir parodyti tą Dievo malonę, kurią jis mato.

Beklausant popų šventybės ir „šventos Maskolijos galybės“ žmonėms net bloga pasidarė ant širdies ir pametę bėgo laukan:

tokia tai buvo popų šventybė ir „šventos Maskolijos“ gerybė. Be paliko tik keturi žmonės, o popų da buvo daugybė, ir noroms nenoroms turėjo perstot. Begraudindams kitus visokioms šventenybėmis net pats suskurdo netiek dėl popų šventumo, kiek dėl savo biauromo: nemokėjo žmonių pritraukt. O už tai ką vyresnybė pasakys? Sakys: duoną ėdi ir pinigų gauni, o žmonių prisiviliot nemoki!

Buvo tai pernai, antroj nedėlioj po Marijos Vardo.

Krapalis.

Nenor maskoliškų mokyklų. Užventis, (Kauno rėd.) Šiaulių pav. 21 vasario šių metų buvo sušaukti ukininkai dėlei mokyklos. Lygšiolaik „narođna“ mokykla buvo namuose bažnyčiai prigulinčiuose. Vienas iš buvusiųjų klebonų (pravardė? *Red.*) buvo davęs tuos namus ir atsikviesdinęs mokytojų maskoli. Dabartinis klebonas mokyklos nebelaiko; todėl valdžia nor, kad žmonės pasistatytų mokyklai naujus namus ir žada įstaisyti ministerišką mokyklą, buk tai geresnę.

Žmonės visai atsisakė statyt namus mokyklai. Tada raštininkas ėmė įkalbinėti, kad geriau padarysią, nes vis tiek ar šiaip ar teip reiksią statyti; kad patis prisiimsi, tai gal gausi medegą skarbavą ir tt. Vienas iš burio atsiliepė: „jeigu jau valdžiai teip reikia mokyklos, tai sau pati te pasistato!“

Kaip tas reikalas pasibaigs, dar nežinia. Žinoma, jeigu žmonės ne prisiims, tai valdžia pati savo kaštu pastatys namus. Užventiškiei, žinoma, apsiimtų patis savais kaštais pastatydinti mokyklą, jeigu tik joje būtų mokintojas katalikas ir viską išguldinėtų lietuviškai ant lietuviškų knygų, spausdintų lietuviškomis litaromis.

P. K.

Bylos dėl krautuvų lentų. 25 dieną kovo šių metų Senapilėje atsidarė nauja lietuviška mastinė (materijų) krautuvė. Tą krautuvę uždėjo draugystė iš septynių sanarių. Pamatinis (geležinis) kapitalas draugystės siekia apie 6000 rub. Didžiausis įnešimas yra p. Gustaičio, kurį draugystė išrinko vediku krautuvės. Vedikas turi savo pagelbninką! Tuodu abudu, rodos, gauna ant mėnesio 90 rub. (išviso) algos. Draugystė nori iškabinti prie krautuvės šildą su rusišku ir lietuvišku parašu. Ant iškabos viršui parašyta: Суконый Магазинъ Моваришества „Единство“ М. Густайтиса и Ко., žemiaus: krautuvė materijų Draugystės „Vienybės“ M. Gustaičio ir Ko.

Bet Senapilės žemsargių viršininkas Markovas užsispyrė nedaleist iškabint šildo. Jis per žemsargius liepė pasakyt p. Gustaičiui, kad be jo ypatingo daleidimo nekabintų šildo, ba policija nukabįsianti šildą ir paduosianti Gustaitį į sudą. Draugystė buvo nutarusi nežiurėt uždraudimo viršininko, bet tuoj tarpu atidėjo tą dalyką ant toliaus. 27 (14) balandžio bus byla Senapylėje už du lietuvišku šildu. Tada išsiaiškįs, ar galima kabint šildus su lietuviškais parašais, ar ne.

Mat, pernai policija apskundė vyriausybei Rėkli, Bielskų ir Žmuidiną už tai, kad jie prie savo mašinų krautuvės pridėjo iškabą su rusišku ir lietuvišku parašu. Iš pradžios policija dar mėgino pati sugadint jų šildą: naktį nutepė lietuvišką parašą su degutu. Draugystė vėl atnaujino šildą. Tada buvo Senapilėje byla už tą šildą. Draugystei prisudijo užmokėt 25 r. bausmės ir nuimti šildą. Draugystė nusprendimo nepaklausė ir kreipėsi į augštesnįjį sudą.

Nepoilgam tas pats atsitiko ir su siuvėju p. Staugaičiu. Jam ir iš pradžios liepė policija nuimti šildą (rusiškai — lietuvišką), paskui nutepė šildą su degutu. O kad p. Staugaitis visgi nepaklausė policijos, tai sudas jam nusprendė teipgi užmokėt 25 r. bausmės ir nuimti iškabą. P. Staugaitis drauge su Rėkliu, Bielskum ir Žmuidinu kreipėsi į „Susivažiavymą sudžį“.

Jeigu jie nelaimės 27 balandžio, tai ketina toliaus duoti kasaciją į senatą.

Skambutis.

— Kelios nedėlios atgal tris Pilviškių krautuvininkai, Lozoraitis, Kačergis ir Adomavičia davė padaryti ir iškabino lietuviškas iškaišas (šildus). Viršui, kaip tai reikia pagal įstatymus, buvo parašas maskoliškas, o apačioje lietuviškas. Rodos tame nieko negero nėra: ak valia kaimuose turėti lentas su liet. parašais, o daugelyje vietų yra ir trirankiai prie kelių su liet. parašais.

Nežinia dėl ko, bet Pilviškių liet. krautuvininkų iškaišos nepatiko policijai. Tuojaus nulėkė rapartai į pavieta, o iš pavieto atėjo į vietinę policiją paliepimas nuimti liet. iškaišas. Vietinė policija atėjusi pas liet. krautuvininkus pareikalavo, kad jie pats nuimtų iškaišas, o kada anie atsisakė, pati policija nuėmė ir nusinešė.

Negirdėta sauvalė! Policija gali tiktai apskųsti į sudą, jeigu kas elgiasi ne pagal įstatymus, bet niekuomet neturi tiesos pati,

kaip čion, sudą daryti. Žinoma, liet. krautuvinėms padavė skundus ant tokio policijos pasielgimo, bet ar ką laimės, nežinia, nes gerai žinome, kad policija pas mus nežiuri įstatymų, dirba kaip nori ir tankiai teisi lieka.

Dr . . is.

Kaimų lentos. (Padovinio val., Kalvarijos pav., Suv. red.) 14 kovo šių metų Padovinio val. vaitas Žukauckas, atsilankęs val. raštinyčioj davinėjo prisakymus savo šaltyšiams, kad kiekviens šaltyšius nuplėštų savo kaimo lentą ir duotų padaryt naują tik ne tokią, kokios dabar yra beveik visuos kaimuos Pad. val. (viršui parašyta gudiškai, o apačioj lietuviškai lietuviškomis raidėmis), bet apačioj gudiško parašo turi buti parašyta lietuviškai gudiškomis raidėmis.

Vienok ant tokio paliepimo susirinkusieji ukininkai ir šaltyšiai nepristojo, dėlto, kad dabar beveik visų kaimų naujos lentos su lietuviškais parašais apačioj ir kitokių jie visai ne nori. Iš kur toki paliepimą vaitas gavo, to nežinau.

Bur-kas.

Policija nė numirėliams neduoda ramiai ilsėtis! Rudenyj 1902 m. ant Naumiesčio katalikiškų kapinių tapo pastatytas antkapis D-rui V. Kudirkai. Ant antkapio tobyčios buvo toki žodžiai įrašyti.

Vincas Kudirka Daktaras gimė 31.XII. 1858 † 16.XI. 1899.

Tegul saulė Lietuvoj tamsumus prašalina,

Ir šviesa ir tiesamus žingsnius telydi;

Tegul meilė Lietuvos dega mūsų širdyse,

Vardan tos Lietuvos vienybė težydi!“ *Vincas Kapsas.*

Žandarai, patyrę apie tai, tuo pasakė Naumiesčio žemskiu viršininkui. Tas nuėjęs apuostinėjo, surašė protokolą ir nusiuntė gubernatoriui, o gubernatorius tuojaus atrašė atgal viršininkui, kad neatbutinai reikia iškirst tas eiles. Bulmistras su žemskiu viršininku nuėjo pas sliesorių Žaliaucką, kad tas apsiimtų nukirst. Liko tik žodžiai: Daktaras Vincas Kudirka gimė 31.XII 1858 † 16.XI 1899. Už nukirtimą Žaliauckas paėmė 10 rublių; paskui žemskiu viršininkas pašaukė A. Baltrušaitį ir V. Leveckį, kad pasakytų, kas tą antkapį statė. Niekas neišgavęs paleido namon. Į kelintą dieną atėjo žandaras pas V. Leveckį ir klausinėjo apie tą pat dalyką, ale nieko nepešęs išvilko branktą.

Butų gerai, kad brolis Dr. Kudirkos nedovanotų už tokių kapų paniekinimą, šventvagystę ir sauvalę!.... *Bedievis.*

Dėlei spektaklių. Liudvinavo val., Kalv. pav. Pas Matulaičių kaime Baraginėj pernai rudenį buvo balius. Kas tai paskundė žandarams, juog tai buvęs spektaklis. Iš tos priežasties padarė kratas pas Matulaičio gimines ir šėip svečius, buvusius ant baliaus, kaip buvo rašyta N. 12 02 m. Apart kelių numerių „Ukin.“ ir „Varpo“, rastų pas Stasį Slavicką, (buvusį ištrėmimo 2 metu ir Petropavlovskoj tvirtynėj 6 mėnesius sėdėjusį), pas nieka daugiau nieko nerado.

Bet ant to dar nepasibaigė. Pradėjo žandarų viršininks su pusprokuratoriu trankytis į Liudvinavą po 2—3 kartus ant savaitės ant tyrinėjimo kas link buvusio baliaus pas Matulaičių. Skundiko buvo pranešta, juog buvo lošta 2 kamedijos, „nieko neturinčios priešingo valdžiai, bet buvęs koks kareivis, kursai niekinęs carą ir valdžią ir šėip buvusios prieš valdžią dainos dainuojamos. Net vardais buvo apskusti keli artistai. Žandarui tos 2 kamedijos neteip rupėjo tik norėjo dažinot, kas toks buvo tas kareivis, ar ne Matulaičio švogeris, esantis kariumenėj, Jurgis Kubilius. Galutinai nupasakojo, juog tai buvo kareivis, parėjęs ant urlopo ir numiręs namie. Tuo kareiviu ir nusibaigė viskas, o skundikas nepažinojo. Iš šėip artistų ir svečių tai nuolat klausinėjo tyrinėtojų, ar buvo tame baliuje Ludvikas Matulaičių iš Stebuliškių.

Isoda vargamistra iš Liūdvinavo, Ambraziejai ir Ambraziejutė iš Panausupio ir Vitkauckai ir Vitkauckiutė iš Putriškių. Buvo teipogi klausinėjama ant ko tuos pinigus rinko, ar ne ant tautišku reikalų. Gavo atsakymą: nuo vienu — juog nieko nežino, kiti sakė, juog rinkę ant alaus. Sako, iš tų tyrinėjimų žandarų apicieris surasęs daug tėmytinų ypatų ir nusiuntęs į Petrapilę.

Šitas Senapilės žandarų viršininkas tai tikras pasekėjas pirm-takuno Vonseckio. Jau perėjo daugiau pusės metų nuo to baliaus, o jam dar vis tas pats rupi.

Grįžtant iš Danijos Viktorui Vitkauckui slapta palei Virbalių kareiviai parubežiniai pagavo jį ir atvarė į Vilkaviškį kalėjiman. Dažinojęs viršininkas tuojaus važiuoja į Vilkaviškį, tikėdamas pas pagautąjį atrasiąs bent kokių užgintų knygų. Pasirodė, juog

pas jį buvo tik kelios vokiškos ir daniškos mokslinės knygos. Prisikabyt negalima. Broliui išėmus ant parankos, tuojaus šaukė ant tyrinėjimo pas save.

— „Jūs esat kaltinami už prigulėjimą prie slaptos draugystės, kurios siekis yra platinti lietuviškas knygas ir laikraščius.

— Aš nieko nežinau — sako Vitkauckas.

— Koki susirinkimai esti pas jus? Iš kur gaunate Uk. ir Var. ir kaip parduodate? Ar gaunate laikraščius iš Berlyno, Paryžiaus ir Londono, kur yra draugystės „Sietynas“ ir „Ruta“? Ar buvo per spektaklį pas Matulaitį.

— Aš nieko nežinau — atsakynėjo Vitk.

— Jug jūs brolis buvo pas Matulaitį! Su koku siekiu rengiami spektakliai? Kam pinigų renka per spektaklį? Su koku siekiu buvot užrubežy?

— Mokintis ukės, ypač pienininkystės.

Galutinai liepė pasakyti savo sėbrams, kad liautusi: esą visus sujieškosias ir susodysias į kalėjimą.

Pasirančyjus dviem ukininkam savo turtu, paleido, nufotografavo. Iš tyrinėjimo Vitkaucko matyti, juog jisai nori priduoti spektakliams ir pinigų rinkimams politiską dažą, bet pakolei jam tas nepasisėkė.

Ką tik atkeliavęs į Senapilę viršininkas išsitarė, juog čion esant terp vietinių gyventojų tokiom suorganizuotoms draugystėms, turi but ir vadovai. Męs pirmiausia, sako, turim vadovus surasti. Bet dar ik šiolei nesurado nei vienos draugystės nei vieno inteligento vadovo. Štai ir Vitkaucko klausė, ar jūs 4 kliasų; atsakė, juog tik mokyklą baigęs. Jūs vis-gi žmogus mokytas, mokat vokiškai važinėjot Danijoje ir myslina sau, ar galima būtų jį parokuot už vadovą, ar ne.

Kaxys.

Kratos. Subatoje, 4 balandžio *Senapilės* parapijoj buvo 4 kratos: Baltupių kaime pas du ukininku, pas Bielskų ir pas Biskį. Krėtė *Senapilės* žandarų viršiniukas Tarasovas, prokuroras iš Suvalkų ir keletas žandarų. Pas Bielskų nieko nerado. Pas Biskį rado „Ukininko“ vieną numerį 1891 m. Bet ukininkas Biskis atėjo į tuos namus tik 1893 m, užtai gal nė ne jo buvo padėtas tas laikraštis — gal jį išteisė.

Tą pačią dieną tie žandarai nuvažiavo į Tarpučius pas sliesorių *Blindžių*. Bet ir ten nieko nepelnė.

Apie vakarą jie atėjo pas Pranciškų Penčilą, dailidės (meisterio) brolių. Pas jį rado „Biologiją“, „Sapnininką“ ir rašytą dainą „Tykus buvo vakarėlis“; „Biologijos“ nemė; o „Sapnininką“ ir dainą išsinešė. Bet ant protokolo parašė, kad nieko priešingo valdžiai nerado.

Skambutis.

Neatsargus kalinys. *Vilniaus* viename kalėjime jau keletas mėnesių sėdi lietuvius *Motiejus Baltusis*, suimtas su dideliu transportu lietuviškų knygų ant *Vilniaus* vakzaliaus. Randonsiuliai jokių būdu negalėjo nieko nuo jo išgauti, nė kur jis gavo tas knygas, nė kas jam padėjo. Bet štai kartu su juo patupdo jie da vieną kalinį gūdą, buk teipogi politiškai prasikaltusį. Tojo-gi šnipuko buta ir pamažu gudriais budais, sako, ištraukta nuo *Baltusio* daug nereikalingų žinių ir suteikta vardas keleto žmonių.

Tai pamokinimas! Niekad nereikia pasakoti bereikalingai tokių dalykų, kurie gali ir pačiam ir kitiems užkenkti... Laikyk dručiai sučiaupęs lūpas, jei ką žinai; nebijok, neplyši nuo užlaikymo sekreto!

Vilnutis.

Ant ko daugiausia pinigų išleidžiama? *Ariogala.* (Kauno pav.). *Ariogaloje* yra du monopoliai, nors pats miestelis nedidelis ir apilinkės gyventojai menkai pasituri. Šventomis arba turgaus dienomis ties monopoliais pristoja vežimų kaip ant targaus, ir monopolijų duris labiau apgultas, negu per atlaidus spaviednyčios. Kiekvienas driskis, užmiršęs, kad namie pati su vaikais duonos laukia, neša paskutini skatiką karaliui už arielką, girdamas tą patį karalių, kad žydams karčiamas atėmė. O nenumano, kad tą pelną, koki seniaus karčiamninkai žydai ir žmonės turėdavo, dabar pats karalius susikrauna į kišenę, kad turėtų kuo apmokėti visokius urėdininkus, mūsų krašto engikus. Girdžiu kitus giriant karalių už tai, buk monopolius įvedus sumažėjo tarp žmonių girtuoklystė. Kad tai teip būtų! Bet aš pasakysiu, kad netik ne sumažėjo, bet dar kas mets vis auga. Štai ką parodo skaitliai.

1898 - tuose metuose, tik - ką mokopolį įvedus, abudu *Ariogalos* monopolii surinko septynioliką tukstančių devynis šimtus keturias dešimt penkis rublius (17. 945). Antruose metuose monopoliai išrinko jau dvidešimt vieną tukstantį septynis šimtus devynias dešimt šešis rublius (21. 796). Pernai

monopoliai davė valdžiai dvidešimt aštuonis tukstančius rublių. O nuo pat pradžios įvedimo monopolijų iki pereitų Naujų Metų abudu Ariogalos monopolium davė valdžiai šimtą dvidešimt vieną tukstantį devynis šimtus septynias dešimt penkis rublius (121. 975).

Ir tokią pinigų kruvą Ariogaliečiai pragėrė per puspenktų metų. Kiek tai turto žmonės nespiriami vėjais išleidžia! Ir visi tie pinigai išvažiuoja iš to krašto į valdžios iždą ir sustiprina jos spėkas, teip kad ji kaskartą vis drąsiau kyla naujus pančius pavergtoms tautoms. Tik susipraskime, vyrai, ir nors dešimtą dalį tų pinigų vieton atiduoti valdžiai už tą smarvę padėkime pirkimui lietuviškų knygų, platinimui šviesos ir tautiško susipratimo. Pamatysim, kaip išvysim iš savo krašto vargus ir neturtus!

Atgalainis.

Lietuviai svetur.

Ryga. Kur žmonės jieško sveikatės. Ramanauckas tur savo namus Rygos priemiestnyj (Thorensberg) Abguldos gatvėje № 5; jo moterė Ona susirgo džiuvos liga (*Tuberkulose, Auszerung*). Gydės prie Rygos gydytojų ilgą laiką, bet liga nesimazino. Nežinia kas patarė važiuoti į Kronštata prie garsaus popo Ivano Kronštatskio, kuris tarp stačiatikių yra gudų pragarsėjęs savo stebuklais. Ji ir nuovažiavo į Kronštata.

Tenai esą namai dideli, prirengti į ligonbutį su lovoms, tik be gydytojų ir be gydyklų. Ligonijų pilna privežta iš tolimiausių Gudijos kraštų. Ligonius prijem, užrašo, duod lovą ir liepia laukti „batiuškos“, o mokėti reik tiktai po vieną rublį ant paros, savo valgant, už arbatos stiklą 5 kapeikas: tenai ji penkias dienas gulėjo, laukdama stebuklų nuo „batiuškos“. Šeštoje dienoje apie 10 valandą įėjo „batiška“, aplaistė ligonius vandeniu, sakydamas: „*Hospodi, pošli vam zdorovje*“*). Jis ant paros tikt vieną sykį ateina į tą ligonbutį. O koksai ten nešvarumas, pilna visokio gyvio, naktį negali akies užmerkti, nežmoniškas tarnų apsėjimas, piktžodžiavimai neišpasakyti. Labai daug tenai miršta, laike 5 dienų kol ji tenai gulėjo 8 mirė nesulaukę stebuklų

*) Viešpatie, atsiųsk jums sveikatą.

Žmonelė pagryžo namon su didile viltim, bet maža sveikata, iš pradžios po pagryžimo iš Kronštato sakės, kad jai esą daug geriau ir stipriau, mat ji norėjo parodyti, kad „batiuškos“ aplaistymas ir palaiminimas ją išgydė. Bet po poros sąvaičių ji atsigulė į paskutinį patalą, o po 2 mėnesių — 25 liepos praėjusių metų nuvažiavo ten, iš kur nė vienas negrišta — numirė.

T. Žvalgonas.

Ryga. Poris kulvartų daugiau. Jonas Notrumas, 20 metų vaikiną, išimylėjo į Elzę Freiberg, 24 metų mergaitę — latvę, dar nekonfirmuotą, t. y. nebuvusią dar nė sykio prie švento stalo — komunijos. Todėl juodu nė liuterių pastorius, nė katalikų kunigas negalėjo sujungti; bet juodu atrado pigią rodą: Jonas Notrumas, tėvams nežinant nuėjo su savo mylimąja prie stačiatikių popo — Kongaro, abu priėmė stačitikystę ir 17 d. spalio 1902, teipgi tėvams nežinant, su keleta latvių — mergaičių prie popo Kangaro nuėjo ir tapo sujungti moterystės ryšiu.

Tokiu budu atsirado vienu poriu kulvartų daugiau! Tik gaila, kad Jonas Notrumas lietuvis; jo tėvas Pranciškus paeina iš Akmenės Šiaulių apskrčio, Kauno rėdybos motina iš ten pat. Jonas buvo jų vienutinis sunus, kurį labai mylėjo. Dabar tėvai verkia, bet jau po laiko. O kas čia kaltas? Daugiau nekas, kaip blogas auginimas, nepažinimas tikėjimo dalykų.

Tautmylas Ž.

Iš svetimų šalių.

Maskolija. Amžinas badas privertė tamsias maskolių minias kai - kuriose gubernijose sukilti prieš šios pasaulės galiunus ir piniguočius, už ką buvo tuojau ant vietos kazokų nuplakti, o vėliaus sudo nubausti. Bet tas ukininkų sumišimas nenuvėjo niekais. Įbauginta valdžia ant galo pačių žmonių prispirta buvo ištirti tikrąsias priežastis kasmetinio bado ir javų neužderėjimo. Ir šitai 26 d. vasario buvo išleistas caro manifestas, kame jis atkalbinėja žmones nuo klausymo visokių kurstytojų ir skatina prie valdžios ir caro garbinimo, prižadėdamas užtai prašalinti bendrą atsakymą už valščiaus mokesčius ir palengvinti atsiliuosavimą nuo valščiaus; ir šitai 12 d. kovos

jau išleisti tam tikri įsakymai sulyg mokesčių. Iki šiolei valdžia nesikišdavo, kas kiek mokesčių įmoka by tiktai valščiaus įmokėtų, kiek jam buvo liepta. Jei pasilikdavo „nedoimkos“, tad jas valščius išskirstydavo kaip tinkamas; ką pajusdavo kiek skatiko turint, tam užkraudavo didesnius mokesčius. Sulyg naujų įsakymų už mokesčius atsakys nebevisas valščius, bet kiekvienas sau; jei kas bus savus mokesčius įmokėjęs, tam jau nebeužkraus mokėti ir už nusigyvenusius kaimynus, kaip tai iki šiolei budavo. Gal sakysi, kad caras begaliniai žmones mylėdamas tokias naujienas įveda, kaip tai sakosi savo manifeste? Netikėk! Ne žmonių gerovė jam rupi, bet parūpo, kad nuo išbadėjusių ir amžinai nusigyvenusių ukininkų nebegali surinkti mokesčių, taip reikalingų karumenės ir žandarų minių užlaikymui. Kai žmonės šiek-tiek pralobs, lengviaus bus ir mokesčius išrinkti. Tai kas rupi valdžiai.

Gvildys.

Dėlei atsiradimo „Kryžiaus.

№ 1 „Kryžiaus“ jau esu perskaitęs, tik bėda man, juog nesupratau jo siekių, aš misliju, juog jis visai netur nei jokių siekių, arba visai silpnus ir žemus siekius. Mums lietuviams jau užtenk „kryžių“, ir taip daug vargstam, kenčiam, sunkų jungą nešam, bet jums to negana, dar naujus „Kryžius“ norit mums užkraut

Ar-ne geriau būtų buvę susidėt visiems dvasiškiamsiems išvieno su „Tėvynės Sargu“? Ar „T. Sarge“ nebuvo religiškų dalykų? Ar „T. S.“ buvo neaugšti siekiai? Kokių dalykų jame truko? Ar-gi ne religiški dalykai ginti katalikystę nuo sumaskolinimo (rusifikacijos). Kryžininkai, jeigu „Tėvynės Sargą“ sunaikyste per savo atsiskyrimą, niekai bus iš to jūsų darbo ir prapuldysite garbę, kurią lyg šiol „T. S.“ užpelnė. Dvasiškiją visai už nieką paverste su savo silpnučiais laikraščiais.

Viena žmona man sakės, kaip jai viens kunigs labai ilgai kalbėjęs apie „Kryžių“ ir labai jį išgyręs, o „Tėvynės Sargą“ peikęs ir sakęs, kad jo nebeimtu.

O kas taip gero yr tame „Kryžiu“? Ar straipsnis „Motinoms“? Daug paveikslingesnis „T. S.“ № 10 — 11 „Kuo bačka primirks, tuo ir dvoks!“

Jeigu tuos savo naujus laikraštपालाकियु kurdami naikinat „Tėvynės Sargą,“ tai jau esat ne tiktai lietuvystės priešais, bet ir katalikystės, esat talkininkais maskolių, nes matydami kaip maskolius ryn musų šalį, tylit dantis sukandę, dar jiem padedat spaušt.

Gaila musų P. Vaišganto, juog nebegal darbuotis ant dvasiška-lietuviškos dirvos. „Tėvynės Sargo“ aš vienas imdavau po 100 ekzemplierių, o tų naujųjų „Kryžių“ imsiu tik po 1. num. sau pasiskaityt.

Kad jau „Tėvynės Sargo“ nebebus, tai jau atsidaro platesnis kelias po Lietuvą „Ukininkui.“ „Ukininkas“ dabar jau bus vyriausias, akviausias, augščiausias laikraštis visoj Lietuvoj, labiausiai platisis tarp „prastų“ žmonelių. „U-kas“ igis didžią garbę tarp lietuvių. Buvau ilgą laiką „Sargietis,“ dabar kad panaikyste „T. S.,“ tai busiu „Ukininkietis.“ Rašysiu visokias žinias į „Ukininką,“ išklosiu visas savo nuomones apie musų brolių lietuvių padėjimą apie vargus, bėdas, ašaras ir linksmybes. Rašysiu nieko nebijodams ir neatbodams, ar jis būtų ponas, ar „muzikas,“ ar jis koksai redaktorius, ar kunigas, ar daktaras, nors ir pats caras — man vistiek, nesilenksiu jūsų ir nei vienam nesikloniosiu, bet kas teisybė vis rašysiu! jeigu atraste ką negero kritikuokit, ant to yra laikraštis, o jeigu nekritikuoste tai patį palikste kaltais. „Ukininką“ jau senei skaitau, jis man patink, dėlto jį platisiu kur tikt galima ir vėl iš antros pusės: man labai gerai galima gaut „Ukininką“...

Aš esu lietuvis-katalikas, galvą dėsiu už katalikystę, niekur nepamesiu nė lietuvystės, nė katalikystės. Nors dar jauns esu, vienok jau protą turiu ir numanau, kas gers, o kas pikts. Nerašysiu nieko vienpusiškai nei kunigų labai neužtarsiu, nei į bedieviškus raštus netikėsiu, neatims man tikėjimo į Dievą nei „Apsireiškimai iš žemės gyvenimo,“ rodydami, juog nėra Dievo, nėra dušios, žmogus iš kirmino atsiradęs (? Red.) nei kiti tam lygūs raštai. Kits labai pykst ant knygutės „Parmazonas“, aš ant jos ir-gi labai neužsiptuolu: tiesa, yra labai gerų kunigų, gal ir tuos užgaut be reikalo „Parmazonas“, bet yra tokių, kuriems keletas tokių „parmazonų“ dar neužtektų. Socijališkų raštų dar nedaug teperskaičiau, bet kuriuos perskaičiau neradau blogų ketinimų, kaip kiti sako, ir dar neužėjau ardyimų katalikiško tikėjimo.

Aš nerašau nei po tuom, nei po tuom; nei prisimeilauti nenoriu niekam, nei patikti kam, kai aš labai nemėgiu tų raštų, kurie tur kokią nors ličiną, teip ir aš nei kuom neprisidengęs rašysiu ką širdis jauč, ką žino. Esu visai nemokytas, nei vienos dienos nevarščiau mokslinyčios durų, bet esu sąnarys Lietuvos ir nenoriu but visai užsnudęs, turiu už didelę garbę tarnaut tėvynei, kelt brolius iš miego, platyt meilę, vienybę ir pranešt svetui savo nuomones. Neslėpsiu nei savo slaptvardžio: kaip „Tėvynės Sarge“ pasirašydavau, teip ir „Ukininke“ pasirašysiu.

Aš už lietuvių galeč amžių žuti,
 Galeč kęsti badą ir apkaltas buti,
 Galeč but' ištremtu ir pančius dėvėti,
 Eit karėn prieš šimtą ir kraują pralieti.

J. Laukinis.

Dievas ir karaliai.

Pasaka.

Vieną sykį žmonės, perdaug jau prikentėję visokių skriaudų nuo savo karalių, nusprendė nusiųsti pasiuntinius prie Dievo — Tėvo ir melsti Jo pagalbos.

Pasiuntiniai, arba deputacija, buvo gražiai sutikti prie rojaus vartų ir tuojaus liko užprašyti augščiaus prie Viešpaties Dievo. Bet kada vienas pasiuntinys ištare žmonių maldavimą, tai, Augščiausias Tėvas tik galvą pakraipė ir tarė:

— Aš ne suprautu nė žodžio, apie ką jūs čia man pasakojat. Niekados aš jums nedaviau karalių.

— Kaip, — nusistebėję sušuko visi pasiuntiniai — visa žemė pilna karalių, ir jie sako, jog viešpatauja iš Dievo mylistos!

— Iš tikro aš nieko nežinau apie tai — tarė Viešpats. Aš jus visus lygius sutvėriau ir pagal savo paveikslą. Likite sveiki!

Teip ir užsibaigė priėmimas deputacijos. Bet giliai sujudinti ir nusiminę pasiuntiniai nenorėjo grįžti namon ant žemės, ir, atsisėdę prie rojaus vartų, griaudžiai pradėjo raudoti.

— Kada-gi mielaširdingas Dievas išgirdo apie tai, Jis gailėdamas jų liepė vėl pašaukti prie savęs pasiuntinius.

Dievas pašaukė arkaniolą ir tarė jam:

— Pajieškok, meldžiams, knygoj, kur yra surašytos bausmės už nuodėmes žmonių, ir pranešk man, ar nėra ten ko nors pasakyta apie karalius.

Knyga buno stora, ir aniolas istisą dieną peržiurinėjo ją. Ant galo vakarop jis pabaigė vartęs, bet turėjo prisipažinti, jog nieko neužėjo apie karalius.

Vėl pašaukė deputaciją, ir vėl tarė Viešpats:

— Nieko aš nežinau apie karalius.

Nabagai — pasiuntiniai visai nusiminė.

Bet Dievas dar susimilėjo ant jų ir, pašaukęs aniolą, tarė: Pažiurėk knygoj, kur surašyta nelaimės, siunčiamos ant žmonių už jų paikas nereikalingas ir tuščias maldas... Pažiurėk — tegul jie persitikrina, jog aš niekados negalėjau nubausti tokia baisia bausme, kaip karaliai, apie kuriuos čia jie pasakoja...

Aniolas padarė, kaip buvo prisakyta. Jis perskaitė dvyliką storų knygų, ir skaitė jas dvyliką dieną.

Bet ir čia nieko nerado.

Tada Mielaširdingas Dievas paskutinį sykį pasišaukė deputaciją ir tarė:

— Jūs turit grįžti namon, negavę išaiškimo. Aš čia nieko negaliu padaryti. Karaliai — tai jūsų pačių išradimas. Jeigu gi jums jie per daug jau išipyko ir apkarto, tai patis turit susiprasti, kaip nuo jų išsiliuosuoti. Vertė *Jurgis Galinis*.

Margamynai.

Kodėl vilkas skambaliuko bijo?

Todėl, kad su skambaliuku policija važinėja, visus lupdama. Vilkas numano, kaip jau vieną kartą jam kailį nulups, antras nebeužaus. A-s.

Popas ir vaikai.

Atvažiavo popas į miestelį učylstvos šventinti; visiems vaikams liepta buvo ateiti. Budrius sako savo sunui: „Jonuk, eik ryto į učylstvą; — reikia mokytis, kad teip jau panorėjai; jeigu nors vienas lašas nuo popo karvės uodegos nukris ant tavo galvos, — tai primušiu!“ Atėjo Jonukas ant rytojaus į kliasą pasisakė draugams, ką jam tėvas kalbėjo. Visi vaikai suprato, kad reikia išvien gelbėtis. Ateina popas; pasimeldė, pamirkė krapylą į vandenį ir meldamos ėmė šlakstyt. Tik žiuri, kad nė vieno vaiko nebėra: visi po suolais sulindo!

A-s.

Burų moteris.

Vienas Buras pagrižo iš karės namon. Žmona jo klausia: Ar pažeidė tave?“ — Ne. — „Ar sergi?“ — Ne. — „Tai keliauk sau sveiks atgal! kad mano akis tavęs nematytų, pakol neišliuosuosite mūsų tėvynės!“ — O žmona buvo taip dora ir taip karštai mylėjo savo vyrą! A-s.

Burų prezidentas.

Burų prezidentas Kriugeris pasivažinėjęs po Europą pasakė: Kas man tie vainikai ir gražios kalbas, kuriais apdovanojo mane Europa! Aš noriu, kad mane (Europa) išklaustų ir Burams teisybę atiduotų. Du mano sunu prieš rankose; kur dar du dingę karė, nieks nežino; tur but jų jau nebėra ant šio svieto. Trisdešimts mano anukų kariauja kareivių eilėse. Argi nieks mums nepadės. Tai mes savo kraują lyg vieno lašo praliesime, bet neleisime ant savo sprando jungo uždėti!“ A-s.

Žandaro krikštynos.

Vienas žandaras dasižinojęs, kad Jurgių Jonas skaito lietuviškas knygas vakarais klėtije, atėjo vieną kart sutemus tų knygų jieskot. Jurgių Jonas buvo triboj. Žandaras ėmė baldyt po skrynias, šėpas, — atrado maldaknygę. Tuo tarpu Jurgių Jonas išgirdo klėtij bildesį, pamislijo, kad vagis įlindo; jis pasišaukė berną; eina į klėtį žiūr — raudonsiulis su maldaknyge rankose vaikščioja. Jurgių Jonas čiupt už knygos, kad skels jam per žandą: „skaityk šėtone! Ką čia baldais, kaip nekrikštyta duša? Mes tave apkrikštysme!“ Pasiguldė žandarą ant grindų, nusmaukė jam kelnes, bernas užsėdo raudonsiuliui ant galvos, o Jurgių Jonas kaip ims su diržu krikštyt; žandaras tik raitosi.

Nuo to laiko apkrikštytasis žandaras daugiau nebejieškojo lietuviškų knygų. A-s.

— Tėti! tėti! — parbėgo rėkdamas nuo kaimyno Jonukas, 10 metų vaikas. — Tėti, į Vilkus atvažiavo toki baisūs ponai su didelėm, barzdom su tokiais raudonais šnuraiš apsikabinę!... Jie norėjo pasigaut mane...

— Kur? kada? — paklausė tėvas ir šaukštą išpuolė jam iš rankų; net veidas pabalo. Greitai pašoko, pasigriebė kepurę ir išbėgo laukan.

Vilkuos kratė. Kaimynas žinojo, kur jų knygos paslėptos, nubėgo į palėpę, išsitraukė ryšulį ir davai tekinas į laukus bėgt.

Žandarai pamatė, pridurmui ėmė vytis. Kaimynas pabėgėjęs už kalnelio, įmetė knygas į pelkynių ir vėl bėgo. Pasivijo jį ant galo raiti raudonsiuliai.

— Ką tu nešei, greičiau parodyk! — užklupo ant žmogaus.

— Ko jūs nuo manęs norit? Aš nieko nešėsiu — atsakė kaimynas.

— Tai ko bėgai? ... Nebijok, mano gera uoslė!

— Mačiau, kad jum smagu vytis, tai ir bėgau.

— Ne tavo knygos, nė tu atsakysi! — pradėjo vienas gražioju prikalbinėti — Tik pasakyk, kur jas padėjai — gausi 10 rublių!

Bet nieko nepelnė žandarai: išjieskojo visur, iškrėtė žmogų iki siulo galui — nieko nerado. Da patasė jį truputį ir visas pasibaigė.

— Vaikai, kavokit lementorius! Žemskis ateina! — suriko mergina, įbėgusi į grįčia.

Vaikai tuoj visi šoko iš užustalės: vienas ant pečiaus, kitas po pečium, trečias į užpečkį.

Įeina žemskis visas girtas, vos ant kojų pasituri.

— *Zdrast koezika!* — pasakė, pamatęs jauną merginą — *Kozein namie?* — ką?

— *Gaspadar doma?* — vėl paklausė skerečiodamas artyn mergaitės: išskėtęs penknagė, norėjo pačiupt ją į glėbė, bet ji sudavė jam per nagus ir išspruko į kamaraite.

Vaikai, iškišę galvas, žiūrėjo, kaip ponas kojam tripetį taiso; ėmė vienas kitą gnaibytis ir juoktis.

— Ko čia jus, vaikai, sulindot, ką? — suriko, pamatęs juos, žemskis.

— O ką tu čia turi? ... E-e, *brat*, lementorius! *Ja tebia v turmu!* — ištraukė iš vieno vaiko rankų lietuvišką elementorių.

Vaikai ėmė rėkt ir sprautis vienas už kito per duris; da niekad nebuvo matę jie tokio baisaus barzdylos.

— Ilgai čia man tamista vaikus rėkįsi, mergaites gasdįsi! — pasakė supykusi šeimyninkė įeidama į kambarį.

— O *vidiš*, kas čia! — lementorius! Aš už tai *galim v turmu* patubdyt! — apsiseilėjęs atsigrižo į šeimyninkę — Duok, *gaspadin* degtinės, tai nieko nedarysiu!

— Da negana prisirijęs! Von tu, girtuokli, iš mano namu! Aš tau sluotą, o nė degtinės duosiu!

Greitai pasivilgė drankoj šluotą ir kad tėkš ponui per akis! Atbėgo da į pagelbą tarnaitė, ir žemskis tik kojom suburė!

Išsipagiriojo nabagas patvoryj ir jau niekad nebegasdindavo vaikų ir bobų, kad už lietuvišką elementorių į kalinį įkiš.

Pas vieną ukininką buvo per piemenį nedidelis Jonukas. Visi jį benkartu vadindavo; visi stundydavo, bardavosi.

— Vilkis greičiau! nepasijudįsi dabar? ar kojų neturi tu tinginy, benkarte? — alkuniuodavo jį.

Jonukas visų klausydavo, niekam žodžio neatkreipdavo, o vis negalėjo įtikt ir gana.

Žiema, vakare ateina sušalęs, pastiręs į grįčia, eina pas pečių susiilt.

— Tai jau vėl, tu benkarte, atsirioglinai! stuma, milo kirveli! eik greičiau malkų atnešt! — ir siekia jį su šluota šeimyninkė.

Jonukas bėga malkų atnešt, o per jo veidelius bįra didelės, kaip žirniai, ašaros.

Ir negalėjo vaikas suprast, už ką jį taip stumdo, kuo jis prasikalto!?

— *Vincas Vilkas-Pilkas.*

Kaimynai.

— Sakyk, kaimyn, kodėl tavo šunys diena-naktis pririšti? Jug tai jiems didelė pakuta!

— Trumpa pasėku, brolau: jug ir pats žinai, juog maskolių valdžia nuo lenkmečio paleido į Lietuvą daugybę žandarų ir žemskių, o šunis liepė prisirišti.

Papa.

Nuo Redakcijos.

Dėlei tulų priežaščių mūsų išleidžiame šiuos 2 numeriu „Ukininko“ ne 4 bet 3 lankų didumo. Už tai N. 6 „Uk-ko“ bus vienu lanku didesnis negu paprastas numeris.

Kankintinių kasa.

Gauta:

1. 4. Nuo Škotijos lietuvių:

Vincas	1 šil. 1 p.
J. Burdzilaukas	1 „ —
J. Veraitis	— 6 p.
M. Veraitienė	— 6 p.
J. Lapinckas	— 6 p.
S. Radzevičius	— 3 p.
J. Grigaitis	— 2 p.

iš viso 4 šil. — = 4,00 mk.

21. 4. Nuo Skotijos lietuvių:

M. Vaitiekunas	1 šil. —
J. Kaminskas	1 šil. —
M. Vaitiekūnas	— 6 p.
Vincas	1 šil. —
J. Burdžilauckas	1 šil. —
V. Burdžilauckas	— 6 p.
V. Benekeraitis	— 6 p.
J. Tamošauskas	— 6 p.
P. B.	5 šil. —
A. Kisieliū	5 šil. —
A. B.	2 šil. 6 p.
Ona Jungaitienė	1 šil. —
A. Zvanas	2 šil. —
A. Naidukas	5 šil. —

iš viso 1 svaras 6 šil. 6 p. = 26,48 mk.

Gauta iš viso 30,48 mk.

Išleista:

L. 10 rub.	21,60 mk.
Sugražintas deficitas (zr. „Uk.“ N. 3)	6,28 „
pašto išleidimai	1,10 „

Išleista iš viso 28,98 mk.

Pasilieka kasoje 1,60 mk.

M. Saunus.

Apgarsinimai.

Šiuomi pranešu garbingiems tautiečiams jogei aš persikėliau iš Rokaičių į Tilžę ir įsteigiau

Lietuviškų knygų ir laikraščių pardavinyčią

Tilžėje, Fabrikstrasse 27 priešais Katalikų Bažnyčią.

M. Saunus, Tilsit, (Ostpr.) Fabrikstr. 27.

Rinkite pasakas

padavimus, burtus, mįsles, priežodžius, senovės dainas ir kt. ir siųskite ant adr.

Dr. Basanovicz à Varna
Bulgarie.

„Lietuva.“

Sanvaitinis laikraštis,

išaina kas petnyčia Chicago, Ill., Šiaurinėj Amerikoje; talpina savyj daug moksliskų straipsnių ir paduoda svarbiausias žines iš viso pasviečio. Prenumerata ant metų: Amerikoje dol. 2, Europoje dol. 3, arba 6 rub.

„Lietuva“ išleidžia moksliskas knygas, tarp kurių yra svarbiausios „Etnologija“, „Geografija“, „Mokslas apie žemę“, „Senų gadynių išnykę sutvėrimai“, „Žodynas lietuviškos ir angliškos kalbų“ ir kt.

Laikraštį „Lietuva“ ir virš minėtas knygas galima gauti pas:

M. Saunus, Tilsit, Fabrikstr. 27.
Ostpreussen. Germany,

arba pas išleistoją:

A. Olszewski, Sub-Station 60,
Chicago, Ill. North-America.

Naudingos ir smagios 51 pasiskaityt knygelės.

1.	Naudingi skaitymai iš prigimties mokslo su daugelin paveikslėlių	30	kap.
2.	Iš kur akmenys ant mūsų laukų atsirado (su paveikslėliais)	20	"
3.	Saulės ir mėnesio aptemimai (su paveikslėliais)	20	"
4.	Pirmutinė pašalpa umai susirgus: teipogi gėralai alkoholin. ir taboka	15	"
5.	Kapai didžiū kunigaikščių ir karaliū Vilniuje	15	"
6.	Garų mašinos ir gelžkeliai (su paveikslėliais)	10	"
7.	Pamokinimas, kaip nuo pagedimo apsaugoti žmones, pagedusių sūnų aprietus	6	"
8.	Džiova ir kaip nuo jos apsisaugoti	6	"
9.	Patarmės moterims, kurios nori but sveikos	10	"
10.	Trumpa šneka apie limpančias ligas ir kaip nuo anų atsiginti	10	"
11.	Tris pamokslai apie gaspadorystę dėl gaspadorių (sodiečių antra laida)	15	"
12.	Bulvių vaisinimas	15	"
13.	Žaibas ir griaustinis (su 21 paveikslėliu)	20	"
14.	Apie Joną Gutenbergą ir apie tai, kaip žmonės rašymo ir spaudos išsimokė (su 10 paveikslėliu)	20	"
15.	Kas tai yra dirbama žemė, kaip ji atsirado, kokie yra jos skyriai ir kaip anuos pažinti	15	"
16.	Epiktėto aforizmai su pridėjimu keleto skyriū iš jo „Prunatavimų“	15	"
17.	Trumpa geometrija	50	"
18.	Ukiškos draugystės įvairiuose krastuose	10	"
19.	Parinktos lietuviškos dainos pagal Antaną Juškevičių	6	"
20.	Kaip apsieiškia gyvastis žmogaus kūnė (su 35 paveikslėliais)	15	"
21.	Tekinimo amatas (su 47 paveiksl.)	15	"
22.	Avižų auginimas (su 8 paveiksl.)	10	"
23.	Vienas iš mūsų tar apsvesti	10	"
24.	Nekurie amatai (su 43 paveiksl.)	20	"
25.	Įrankis dėl pagerinimo ir sutaisymo šosiejinių ir paprastų kelių (su 40 paveiksl.)	15	"
26.	Gyvenimas šv. Kazimiero (su 3 paveiksl.)	10	"
27.	Givenimo džiaugsmas. Pagal Lebboką P. N. sutaisita	30	"
28.	Ką ir kaip nekurie amatininkai dirba	20	"
29.	Trumpa visuotinė istorija. I dalis. Senovės istorija	20	"
30.	Savišelpystė	30	"
31.	Sofokles. Antigona (tragedija). Vertė J. Š.	20	"
32.	Pirma pagalba nelaiminguose atsitikimuose	40	"

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen,
Fabrikstrasse No. 27.

1. *Pagaikstis. Bitės.* Apie bičių gyvenimą (gražūs prilyginimas prie žmonių gyvenimo) 1899. pp. 24 5 kap.
2. *Lazdynų Peleda. Kas priešius?* Apysaka iš laiko atlinosavimo žmonių nuo baudžiavos ir lenkmečio 1900. pp. 32. 5 kap.
3. *Šventmikis. Parmazonas arba baisumas Dievo rustybės.* Paveikslai iš gyvenimo dvasiškiųjų. 1897. pp. 37 10 kap.
4. *Bitė Tėvas ir sunus.* Kaip tėvas ismokino sunų mylėt savo žemę ir savo tėvų palikimą 1900 m. pp. 23 5 kap.
5. *Dr. Baltušis. Vakaras Tilviko pirktelėje.* Kaip maskolių policija įieškojo lietuviškų raštų pas širšes. 1894. pp. 15. 5 kap.
6. *Š-s. Maskolių valdžia ir žmonės.* Bažnyčios, seminarijos ir kunigai. Apšvietimas ir vaikų mokinimas. Reikalai ekonomiškai. Cėnininkai Valdžios politika. 1898. pp. 51 10 kap.
7. *Dokumentas apie lotyniškas litaras lietuviškoje literaturoje.* pp. 44 5 kap.
8. *Krumplių Jonas.* Apie neteisingą žemės padalinimą 1895. pp 35 10 kap.
9. *Ar dabar yra baudžiava?* Apie šios gadinės baudžiavą ir žmonių prispaudimą. 1899. pp. 56 10 kap.
10. *Trusas ir kapitalas.* Trumpos žinios iš politiškos ekonomijos. Tavorai ir jų atsiradimas. Piningai ir prekė. Kapitalas ir procentas. Darbininkas kaipo tavoras. Alga. Pasidalinimas turtų senovėje ir šiandien 1896 pp. 42 10 kap.
11. *Trumpa senovės lietuvių istorija.* 1892 pp. 56 10 kap.
12. *Mykolaitis. Mindaugis, didysis Lietuvos kunigaikštis.* Trumpas aprašymas jo gyvenimo ir darbų. 1899 pp. 58 5 kap.
13. *Jurgis Kastrijotas, išvaduotojas Albanijos,* 1894. pp. 13 5 kap.
14. *Žemaitė. Valčiaus sudas.* Komedijs vienoje veikmėje. 1900. pp. 40 10 kap.
15. *A. Mickevičius. Velinės.* Paveikslai iš gyvenimo kalinių, suimtų laike pirmutinio lenkmečio. 1900 pp. 68. 15 kap.
16. *Trumpa istorija didžiosios prancūzų revoliucijos.* 10 kap.
17. *Parapija ir kunigas.* 5 kap.
18. *L. P. Judošius.* 1902. pp. 11. 5 kap.
19. *Kaip prancūzai už laisvę kariavo* pp. 159 25 kap.
20. *Irš. Seno kareivio papasakojimas* 5 kap.
21. *Nežinomas. Rykštės.* 5 kap.

Pasarga. Išsirašant knygas reikia siųsti drauge pinigų. Kąstai nusiuntimo knygų puola ant pirkikų. „Varpo ir Ukininko“ red. daug pigiau parduoda knygas agentams ir perkupčiams. Pinigai yra rokuojami taip 1 rublis = 2 markės = 2 šilingai = 50 centų = 2½ frankų.

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Fabrikstr. 27.
Ostpreussen, Germania.

81. 827. 16

Atsakomasis redaktorius: J. Lapinas, Tilžėje

Spausdinta pas J. Šenke, Tilžėje.